Бугунги сонда:

1—бет
БИР БУЛОҚДАН СУВ ИЧГАН БИРОДАРЛАР

3—бет
ОРОЛ МАСАЛАЛАРИГА БАҒИШЛАНГАН АНЖУМАН ОЛДИДАН

Осиё бозори

4—бет
МУШТАРИЙЛАР ИЛТИМОСИГА БИНОАН 1992 ЙИЛГИ ЮТУҚЛАР ЗАЕМИНИНГ РАСМИЙ ЖАДВАЛИ ҚАЙТАДАН БОСИЛМОҚДА

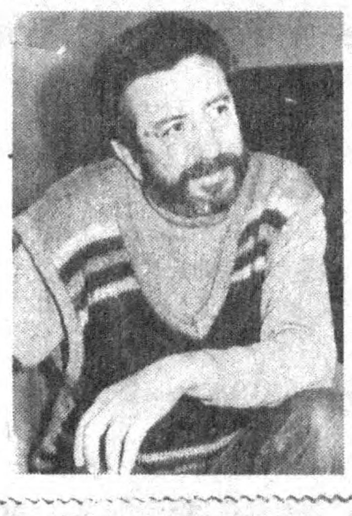

5—бет
БАҲОДИР ЙУЛДОШЕВ: «ТЕАТРНИНГ МИЛЛАТИ БУЛМАЙДИ».

Ватанни севмак иймондандур!

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ

OZBEKISTAN AVAZI

Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг газетаси

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

1994 йил 11 январь, сешанба № 9-10 (21.614). Сотувда эркин нархда.

ҚОЗОҒИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ТОШКЕНТГА КЕЛДИ

Президент Нурсултон Назарбоев бошчилигидаги Қозоғистон Республикаси давлат делегацияси 10 январь куни Тошкентга келди.

Иккала давлат байроқлари ҳилпираб турган пойтахт аэропортида олий мартабали меҳмон ва унинг рафиқасини Республикамиз Президенти Ислом Каримов рафиқаси билан кутиб олди.

Икки қардош мамлакат раҳбарлари журналистлар саволларига жавоб бериб, сафар давомида ўзаро савдо-иқтисодий муносабатларга ҳалал бераётган тўсиқларни бартараф этиш ва икки томонлама иқтисодий ҳамкорликни равнақ топтириш йўлида хизмат қиладиган бир қанча ҳужжатлар имзоланишини маълум қилдилар. Шунингдек, Президентлар 11 январь куни Нукус шаҳрида Марказий Осиё ҳамдўстлиги мамлакатлари раҳбарлари ва Россия Федерацияси вакиллари иштирокида Орол муаммосига бағишлаб ўтказилажак кенгашда иштирок этишларини таъкидладилар.

Кутиб олувчилар орасида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси вазифасини бажарувчи Э. Халилов, Республика Бош вазирининг ўринбосари Б. Ҳамидов, ташқи ишлар вазири С. Саидқосимов, Тошкент шаҳри ҳокими А. Фозилбеков ва бошқа расмий кишилар бор эди.

Кутиб олиш маросимида, шунингдек, Қозоғистон Республикасининг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Сайлау Батирша ули ҳозир бўлди.

(ЎзА).

ҲУЖЖАТЛАР ИМЗОЛАНДИ

10 январь куни Тошкентдаги Халқлар дўстлиги саройида Қозоғистон Республикаси Президенти Нурсултон Назарбоев билан Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бошчилигидаги давлат делегациялари ўртасида музокаралар бўлиб ўтди.

Унда иккала мамлакат раҳбарлари Ўзбекистон ва Қозоғистон Республикалари ўртасида ягона иқтисодий ҳудуд барпо этиш тўғрисидаги шартномани ва Қозоғистон давлат делегациясининг ташрифи якунлари ҳақидаги қўшма баёнотни имзоладилар. Ҳукумат даражасида иккала республика ўртасида фан, таълим, маданият, соғлиқни сақлаш, сайёҳлик ва спорт соҳаларидаги ҳамкорликни янада ривожлантириш тўғрисидаги битим ва бошқа ҳужжатлар имзоланди. Мазкур ҳужжатларнинг имзоланиши мамлакатларимиз ўртасида товар, хизмат, сармоя, ишчи кучининг эркин ҳаракати, шунингдек, ҳисоб-кредит, бюджет, солиқ, нарх, бож ва валюта сиёсатини келишилган ҳолда олиб боришни таъминлайди.

Музокараларда иккала мамлакат ўртасида 1992 йил 24 июнда имзоланган дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисидаги шартноманинг ижроси хусусида ўзаро фикр алмашилди. Шунингдек, Ўзбекистон ва Қозоғистон банклари ўртасидаги ҳамкорликни такомиллаштириш масалалари ҳам муҳокама қилинди.

Музокаралар сўнгида икки давлат раҳбари журналистларнинг саволларига жавоб қайтарди.

(ЎзА).

СУРАТДА: ҳужжатларни имзолаш пайти.

А. НУРИДДИНОВ (ЎзА) олган сурат.

Абдулла ОРИФ,
ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ШОИРИ.

ҚОЗОҒИСТОН

**Тиниқ чашмалар бор ҳаддан зиёда,
Мовийдир Балхашнинг суви ҳам бироқ,
Бироқ қозоқ халқин қалби дунёда
Барча чашмалардан кўра тиниқроқ.**

**Нур билан чўлғониб ётибди шоён,
Буюк Олатовнинг кўркам келбати.
Олатов кўркамдир, лекин бу замон
Ундан ҳам кўркамроқ қозоқ савлати.**

**Қозоқ саҳроси — бу беадад саҳро,
Хаёлдай бепоён, чексиз ва йироқ,
Чиндан ҳам буюкдир бу саҳро, аммо
Қозоқ бағри эса ундан ҳам кенгроқ.**

**Шундоқ ажиб юртсан, жон Қозоғистон,
Қардошим, қурдошим, бовурим азал!
Буюк Шарқ қўйнида бахти нурафшон
Ўзбек диёридан саломим бу гал!**

**Бирдир элимизнинг оташ каломи,
Бирдир бошимизда порлаган байроқ,
Бирдир элимизнинг насаби, номи,
Бирдир кўксимизни ёритган чақмоқ!**

**Абай ҳикматию Навоий сози
Кўркам хонадоним муаттар этган.
Буюк замонага бўлсин тавозе,
Удир бахтимизни баробар битган.**

**Дийдор бошлаб келди, қани, узат қўл!
Улжасим, жўлдасим, дўстим, қароғим!
Таъзим эҳтиромим айлагил қабул,
Эй улкан қозоғим, улкан қозоғим...**

КОТИБЛАР ЎҚУВИ

Кеча Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгашининг ўқув марказида бир гуруҳ шаҳар ва туман партия кенгашлари биринчи котибларининг бир ҳафталик семинар машғулотлари бошланди.

Ўқувнинг биринчи куни Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши биринчи котиби М. Расулов «Ўзбекистонда сиёсий, иқтисодий ҳамда ижтимоий ислоҳотларни амалга оширишда ХДПнинг ўрни ва вазифалари ҳақида» маъруза қилди.

Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши котиби И. Кочмарик, Ўзбекистон Республикаси Давлат мулкини бошқариш ва хусусийлаштириш қўмитаси раиси муовини Ў. Абдулхаиров семинар иштирокчилари ҳузурида сўзга чиқдилар.

Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши Матбуот маркази.

Ўзбекистон Республикасининг Қонуни

ВАТАН ҲИМОЯЧИЛАРИ КУНИНИ БЕЛГИЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг мамлакат мустақиллигини ҳамда ҳудудий яхлитлигини, халқимизнинг тинч ҳаётини ва мустақиллигини мустаҳкамлаш йўлидаги бунёдкорлик меҳнатини ҳимоя қилишдаги, ёш авлодни ватанпарварлик руҳида тарбиялашдаги аҳамиятини, шунингдек, Ўзбекистон ҳудудида жойлашган ҳарбий тузилмаларнинг 1992 йил 14 январдан республика юрисдикциясига ўтказилганлигини инобатга олиб, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

14 январь — Ватан ҳимоячилари куни этиб белгилансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 29 декабрь.

БИР БУЛОҚДАН СУВ ИЧГАН БИРОДАРЛАР

Мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов ўзбек ва қозоқ халқларининг азалий қардошлигини ана шундай таърифлаган эди

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов ва Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоев Алматидаги учрашувда (1993 йил). ЎзА сурати.

Чиндан ҳам бу икки туркий халқ асрлар давомида ёнма-ён яшаб, ташвиш ва қувончларини ҳамиша баҳам кўриб келган. Уларнинг бой маданий мероси ҳам муштарак. Ана шу қадимий қардошлик анъаналари бугунги кунда янги кўринишларда давом эттирилмоқда. Икки қўшни республика ўз мустақиллигини эълон қилганидан сўнг ўзаро сиёсий, иқтисодий, маданий алоқалар миқёси янада кенгайди.

Қозоғистоннинг чегараси Хитойдан то Каспий бўйларигача давом этишини ҳаммамиз яхши биламиз. Замини табиий бойликларга кон бўлган бу ўлка собиқ Иттифоқ даврида Ўзбекистон сингари арзон хомашё манбаига айлантирилган эди. Бу ердан дон, рангли металлар, нефть ташиб кетилар, энг зарур маҳсулотларнинг 80 фоизга яқини бошқа республикалардан келтирилар эди. Қозоғистон раҳбари Нурсултон Назарбоев нутқларидан бирида илгари Ўзбекистон пахтасини ҳам Москва орқали олганини афсусланиб айтганди.

Қозоғистон ҳудудининг бешдан бир қисми ҳарбий синов майдонлари, аэродромлар, аскарлар қароргоҳи билан банд бўлганини ҳам айтиб ўтиш лозим. Семипалатинск синов майдонида эса 1949 йилдан буён 500 мартага яқин ядро синовлари ўтказилди. Бундан ташқари, барча янги аслаҳалар, жумладан, нейтрон, кимёвий ва бактериологик қуроллар ҳам шу ерда синаб кўрилди. Бу даҳшатли тажрибалар Қозоғистондагина эмас, қўшни мамлакатлар табиати ва одамлари ҳаётида ҳам оғир из қолдиргани ҳеч кимга сир эмас. Қозоғистон ҳукумати ва ядро қуролига қарши ҳаракат вакилларининг қатъий кураши туфайлигина бу синов майдони ёпилди.

Табиийки, собиқ Иттифоқдан қолган бу оғир меросдан қисқа вақт ичида қутулиш осон эмас эди. Аммо икки йил мобайнида мустақил иқтисодни вужудга келтириш йўлида дадил қадамлар қўйилди. Бунда албатта мамлакат раҳбари Нурсултон Назарбоевнинг раҳбарлик тажрибаси қўл келди. Бу йўлда у хорижий мамлакатларнинг йирик иқтисодчилари маслаҳатларига ҳам таянди. Ҳозирги пайтда Қозоғистон кўпгина зарур маҳсулотлар билан ўзини ўзи таъминлаяпти. Яқинда давлат корхоналарини кенг миқёсда хусусийлаштириш жараёни бошланди. Мамлакат миллий пули — танга анча барқарорлашди. Аста-секинлик билан аҳолининг турмуш шароити яхшиланиб боряпти. Мамлакатнинг халқаро обрўси ҳам ортмоқда. Ҳозирги пайтда жаҳондаги 12 мамлакатда Қозоғистоннинг дипломатик ваколатхоналари ишлаб турибди. Хорижий мамлакатлар билан тобора кенгайиб бораётган ҳамкорлик алоқалари ҳам яхши самара беряпти.

Н. Назарбоев иқтисодий ислоҳотларнинг мўътадил йўлини танлади. Юздан ошиқ миллат вакиллари яшаётган мамлакатда бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас эди. Айниқса, минтақавий ҳамкорликни мустаҳкамлаш, Марказий Осиё жумҳуриятлари ўртасидаги алоқаларни кенгайтириш йўлида Ўзбекистон Президенти билан баҳамжиҳат қилаётган саъй-ҳаракатлари эътибор топмоқда. Яқинда Қозоғистон раҳбари Россиянинг «Независимая газета»си мухбирига берган жавобларида бу ҳақда шундай деди: «Ғарбий Европа давлатлари йўлидан боришимиз, уларнинг ўзаро яқинлашиш тажрибасини ўрганишимиз керак. Агар мавжуд алоқаларимизни ҳисобга олсак, буни европаликлардан тезроқ амалга оширишимиз мумкин».

Ана шу суҳбатда Н. Назарбоев МДҲ доирасидаги алоқаларни ҳам кенгайтириш зарурлигини таъкидлади. Иқтисодий иттифоқда кўзда тутилган бож, банк, тўлов ва бошқа соҳалардаги уюшмаларни тезроқ тузиш лозимлигини айтди. МДҲ доирасида илгари сурилган иқтисодий ва мудофаа иттифоқи тузиш, давлатлараро тўсиқларни бартараф этиш сингари кўпгина таклифлар Қозоғистонга тааллуқли эканини қайд этди.

Марказий Осиёда барқарорликни таъминлаш, ўзаро муносабатларни кенгайтиришда икки қардош мамлакат — Ўзбекистон билан Қозоғистон ўртасидаги ҳамкорлик катта аҳамиятга эга. Ўтган йилнинг ўзидагина икки давлат раҳбари Тошкент, Алмати, Кўкчатов, Қизил Ўрда, Чимкент каби шаҳарларда бир неча бор учрашгани ҳам бежиз эмас. Чунки Марказий Осиёдаги ва қитъадаги вазият кўп жиҳатдан ана шу икки йирик давлат юргизаётган сиёсатга боғлиқ.

Икки давлат раҳбари мавжуд иқтисодий қийинчиликларни фақат биргаликда, елкама-елка туриб енгиб ўтиш мумкинлигини яхши ҳис этади. Уларнинг ҳар бир учрашуви янги ғоялар, таклифлар, режаларга бой бўлади. Аввало, ўтган йил январь ойида Ўзбекистон Президентининг ташаббуси билан Тошкентда ўтказилган учрашув хотирга келади. Ўшанда Ўрта Осиёдаги беш жумҳурият раҳбарлари минтақавий бирлашувни мустаҳкамлаш, давлатлараро иқтисодий тизимларни мувофиқлаштириш, минтақавий газета ва телекомпания ташкил этиш, ўзаро элчилар алмашиш ҳақида келишиб олдилар. Бу келишувларнинг анчагина қисми амалга ошди. Жумладан, минтақавий «Янги кун» газетаси чоп этила бошлади, Ўзбекистон телевидениеси барча қардош халқлар тилларида кўрсатувлар намойиш этмоқда. Ўзаро элчилар алмашиш жараёни якунланди. Ана шу учрашувдан бошлаб «Марказий Осиё» ибораси ҳам кенг истеъмолга кирди.

Март ойида Қизил Ўрдада, май ойида Чимкентда, август ойида эса Кўкчатовда бўлиб ўтган учрашувларда Нурсултон Назарбоев ва Ислом Каримов ўзаро келишувларга амал қилиб, Оролни асраш, аҳолини энг зарур маҳсулотлар билан таъминлашда яқиндан ҳамкорлик қилишга аҳд этдилар. Июль ва ноябрь ойларида Алмати шаҳрида бўлган учрашувлар эса рубль ҳудудининг барбод бўлиши ва миллий валютани жорий этиш билан боғлиқ масалаларга бағишланди. Айни пайтда иккала Президент Ўзбекистон ва Қозоғистон ўртасида 1994 — 2000 йиллар мобайнида иқтисодий ҳамкорлик истиқболлари хусусидаги шартномани имзоладилар. Ўзаро ҳисоб-китобларга асосланиб, иккала мамлакат четдан саноат маҳсулотлари келтиришни 400 миллион долларга камайтириши мумкин, деган хулосага келинди. Бунинг учун мавжуд ички имкониятларни ишга солиш зарурлиги қайд этилди. Хуллас, яқин йиллар ичида икки республика қўшни жумҳуриятлар билан биргаликда минтақавий бозорни вужудга келтиради.

Шуни ҳам айтиш керакки, икки томонлама ҳамкорликнинг дастлабки натижалари кўзга ташлана бошлади. Ўтган йил мобайнида Қозоғистондан нефть ва газ, кўмир, қора металлургия ва саноат маҳсулотлари, гўшт, дон олиб келинган бўлса, Ўзбекистондан электр энегияси, кимё ва нефть кимёси, машинасозлик ва металлни қайта ишлаш, енгил саноат маҳсулотлари етказиб берилди. Натижада кўпгина корхоналардаги хом ашё танқислиги бартараф этилди, аҳолини энг зарур ашёлар билан таъминлаш имкони туғилди. Илмий ва маданий алоқалар ҳам тобора кенгаймоқда. Қозоғистон Республикасининг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Сайлау Батирша ули бу ҳақда шундай деди:

— Кейинги пайтда қозоғистонлик ва ўзбекистонлик санъаткорлар, фан-маданият арбоблари ўртасидаги борди-келдилар одатий тусга кирди. Қозоғистонда ўзбек маданият маркази, Ўзбекистонда эса қозоқ маданият маркази очилди. Тошкент ва Чимкент вилояти раҳбарларининг келишувига асосан институтларда 1994 йилда талабалар учун 50 тадан ўрин ажратилади. Икки қўшни республика ўртасидаги ҳамкорликни янада кенгайтириш халқларимиз манфаатига мос келади.

Ўзаро мулоқотларда қайта-қайта таъкидланганидек, Марказий Осиё доирасида бирлашиш, Ўзбекистон ва Қозоғистоннинг яқин ҳамкорлиги МДҲга ҳам, бошқа давлатларга ҳам зиён етказмайди. Аксинча, минтақавий ихтисослашиш натижасида Марказий Осиё жумҳуриятлари бошқа давлатлар билан янада кенгроқ муносабатлар ўрнатиш имконига эга бўладилар. Бу эса халқларимиз фаровонлигини ва минтақада барқарорликни таъминлашга хизмат қилади.

**Носир МУҲАММАД,
Дилшод ҚАЮМ,
ЎзА шарҳловчилари.**

● *ХДП: сиёсий ташкилот нуфузи*

МАСЛАҲАТЛИ ТЎЙ ТАРҚАМАС

Қорақалпоғистон Республикаси партия ташкилоти ҳар жиҳатдан мустаҳкамланиб бораяпти. Бугунги кунда минтақада партия аъзоларининг сони 26 минг нафарга етди. Улар 906 та бошланғич партия ташкилотига жипслашган бўлиб, барча соҳаларда ўзларининг сиёсий таъсирини кучайтириб бормоқдалар. Ҳозир бошланғич партия ташкилотлари ишларини такомиллаштириш бўйича семинар-кенгашлар бўлиб ўтмоқда. Чунончи, Нукус шаҳри, Кегайли ва бошқа туманларда ҳам шундай тадбирлар бўлиб ўтди.

Қонликўл туманидаги семинар-кенгашни очар экан туман ҳокими, Ўзбекистон ХДП туман Кенгашининг биринчи котиби Жеткиншек Қопназаров шундай деди:

Семинар-кенгаш партия ташкилотларининг ишларини янада яхшилашда, партия аъзоларининг ишчанлигини оширишда муҳим аҳамият касб этади. Партия интизомини мустаҳкамлаш, унинг нуфузи ва обрўсини кўтариш имконини беради.

Шундан сўнг, семинар-кенгашда кўпгина фикрлар билдирилди.

С. ҚУТЛИМУРОДОВ, Ўзбекистон ХДП Қорақалпоғистон Республикаси кенгашининг иккинчи котиби: — Ўзбекистон Республикаси Президенти, партия Раиси олиб бораётган иқтисодий, сиёсий ислоҳотлар, ўтган қисқа вақт ичидаги қутлуғ қадамлар барча бошланғич партия ташкилотларида изчил қўллаб-қувватланмоқда. Партия аъзолари бу йўналишларда фаол қатнашаётганларини билдираяптилар. Шуниси қувончлики, партия ёш кадрларни тайёрлашда Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгашида ўқув маркази самарали ишлаб турибди. Маҳаллий партия кенгашлари ва бошланғич партия ташкилотларида сиёсий мулоқотлар ўтказиляпти.

Г. ДУЙСЕНБОЕВА, Қуламет Жираў номли ширкатлар бирлашмаси бошланғич партия ташкилоти котиби: — Партиямиз ўтган икки йилда ўз қаддини ростлаб олди. Ўзининг сиёсий йўлида биринчи навбатда фуқаролар ғамхўрлик кўрсатиб, халқимиз орасида катта обрў-эътиборга сазовор бўлаётир. Бугунги йиғилишимиз ички партиявий ишларни ташкил этиш, уни юритиш, илғор тажрибаларни тарғиб қилишда катта ёрдам беради.

Семинар-кенгашда Ўзбекистон ХДП Қорақалпоғистон Республикаси кенгашининг партиявий, ташкилий ва тарғибот-ташвиқот ишлари бўлими мудири Т. Қолимбеков, мазкур кенгаш ишлар бошқармаси бошлиғи Э. Гонповалларнинг маърузалари ҳам зўр қизиқиш билан тингланди.

Анжуманда шу нарса таъкидландики, «Жайхун» жамоа хўжалиги бошланғич партия ташкилоти меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоя қилишда ўрнак кўрсатмоқда. Кам таъминланган, боқувчисини йўқотган кўп болали оилаларга ёрдам берилмоқда. Нафақахўрлар, ногиронлар аъзолик бадаллари тўлашдан озод этилган. Боқувчиси йўқ кишиларга партия фаоллари бириктиб қўйилган.

Қорақалпоғистон Республикаси партия ташкилотларида ўзаро маслаҳатлашиб, фикр алмашиб туришдек иш услуби анъанага айланиб бормоқда. Маслаҳатли тўй тарқамас, деб шунга айтадилар-да.

Рейимбой ЕШИМБЕТОВ, «Ўзбекистон овози» мухбири.

ОНАЛАР ГУРУНГИ

Сиёб туманидаги Гўри Амир моҳалласи хотин-қизлари Ўзбекистон ХДП шаҳар кенгаши ташаббуси билан оила ва тарбия мавзуида суҳбат ўтказдилар.

Туман ҳокимининг ўринбосри М. Назарова, туман хотин-қизлар қўмитаси раиси М. Абдуллаева, ХДП шаҳар кенгаши ходими М. Шокирова аёлларнинг оиладаги ўрни, ҳукумат томонидан оналик ва болаликни ижтимоий муҳофаза этиш борасида амалга оширилаётган ишлар ҳақида гапириб бердилар.

Нафақахўр Истат ая Баҳриева, Қаҳрамон она Мунира опа Аббосова, Мукаррама Мўйдинова ва бошқалар фарзанд тарбиясининг нозик қирралари, умуман, бола камолотида онанинг ўрни хусусида жонли мулоҳаза юритдилар, қимматли таклифларни ўртага ташладилар.

Фармон ТОШЕВ, «Ўзбекистон овози» мухбири.

ТАҚДИРИМИЗ МУШТАРАК

Бундан бир неча ой муқаддам партия кенгаши фаолларидан бир гуруҳи Чуст шаҳридаги тиббиёт билим юрти талабалари ҳузурида бўлишди. Улар ёшларнинг яшаш ва ўқиш шароитларини ўрганишди. Бир қатор муаммолар ечимини кутаётган экан. Ўқув юрти раҳбарлари билан мулоқотда бўлдик. Ўқувчиларни ижтимоий ҳимоялаш юзасидан Президент фармонларининг бажарилишини ХДП туман кенгаши ижроия бюроси мажлисида муҳокама этдик. Натижа ёмон бўлмади. Ёшларнинг бир қатор талаб ва истаклари бажарилди.

Билим юрти ўқитувчи ва талабалари билан партия Низоми ва Дастури хусусида баҳслар уюштирдик. Бу, албатта, партиямизга бўлган қизиқишни кучайтирди. Билим юрти 66 нафар талабасининг партия сафига кириш истагини қондирдик. Ётоқхона қошида бошланғич партия ташкилоти тузилди.

Ёшлар ўртасида ишлашни кучайтиришда туман партия кенгашининг пленумида Ёшлар Иттифоқи билан амалий ҳамкорлик юзасидан тузилган шартнома муҳим аҳамият касб этди. Бу биргаликда кечалар, учрашувлар ўтказиш имкониятини яратди.

Ҳозир бир қатор муассасалар ва мактаблардан ёшлар партия сафига кириш истагини билдирмоқда. Фаолларнинг партия обрўсини ошириш бўйича олиб бораётган ишлари ўз навбатида партия аъзолари обрўсига обрў қўшаётир.

Партиямиз Низомида таъкидланганидек, бошланғич партия ташкилотлари партиянинг негизи ҳисобланади. Шунинг учун уларнинг нуфузини ошириш эътибор кучайтирилмоқда. Бошланғич ташкилотларнинг кўпида ишга ижодий ёндашув, ташаббускорлик муҳити яратилган.

Фикримнинг далили сифатида Ғовасой ҳудудий партия ташкилоти олиб бораётган ишларни мисол қилиб келтириш мумкин. Бу ерда бошланғич ташкилотга тажрибали партия ходими Марҳаматхон Эшмирзаева етакчилик қилади. Ҳозир мазкур ҳудудий ташкилотда 181 ХДП аъзоси бор.

Ташвиқот-тарғибот ишларидан ташқари, ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларга кўмак уюштириш, қаровсиз кексалар ҳолидан хабар олиш яхши самара бераяпти. М. Эшмирзаева ташаббуси билан қишлоқдаги тўққиз нафар ёлғиз яшовчи фуқаро партия ташкилоти оталиғига олинган. Уларга мунтазам моддий ёрдам кўрсатилмоқда. Уй-жойларини таъмирлаб бериш йўлга қўйилди.

Туман партия ташкилотида 3100 нафардан зиёд партия аъзоси бирлашган. Саксон саккиз бошланғич партия ташкилоти фаолият кўрсатаётир. Партия ташкилотлари обрўйининг ортиб бораётганлиги туфайли қувончли кўрсаткичларга эришилди. Бурноғи йили партия сафига жами 110 нафар, ўтган йили эса 620 нафар янги аъзо қабул қилинди. Албатта, уларнинг сифатига жиддий эътибор берилаётир.

Юқорида таъкидлаганимдек, бошланғич ташкилотлар зиммасига катта масъулият юклатилмоқда. Уларни туман ва шаҳар ҳокимияти органлари сайлов участкаси бир ёки бир неча сайлов мавзеси доирасида тузиш ҳамда уларни партия Низоми талаб қилади. Иш ана шу асосда ташкил этилиб, туманда 16 та, шаҳарда 17 та ҳудудий партия ташкилоти тузишга эришганмиз. Бу қишлоқ ва шаҳарлардаги барча маҳаллалар ёки ҳамма сайлов мавзеларини партия таъсири билан қамраб олиш имкониятини яратди. Шунингдек, касб хусусияти бўйича тузилган партия ташкилотлари ишидан ҳам кўнгил тўқ. Шаҳар маориф ходимлари ҳудудий партия ташкилоти 150 нафар аъзога эга. Кейинги ойларда тузилган туман ва шаҳар молия, банк, ижтимоий таъминот ходимлари ҳудудий партия ташкилотлари фаолияти ҳам диққатга сазовор.

Албатта, олиб борилаётган ишлардан тўла қониқишга ҳали эрта. Таъсир кучимизни ошириш имкониятларини қидирилмоқда. Кенгашимиз барча шаҳар ишларини туман, шаҳар ҳокимликлари, касаба уюшмалари, ҳунармандлар, фахрийлар ва хотин-қизлар кенгашлари билан ҳамкорликда ташкил этяпти.

Обрў ўз-ўзидан келмайди. Биз ҳар бир ХДП аъзоси онгига «Партия обрўси — менинг обрўйим» деган юксак тушунчани сингдиришга ҳаракат қилаётирмиз. У тинимсиз меҳнат, халқ ишига камарбаста бўлиш, ижодий изланишлар меваси эканлигини яхши тушунамиз. Ўйлаймизки, бу изланишларимиз зое кетмайди. Тақдиримиз партия ва Ватан тақдири билан муштарак экан, ўз обрў ва мавқеимиз учун курашни давом эттиравераимиз.

Шукурхон РАҲМАТУЛЛАЕВ, Ўзбекистон ХДП Чуст туман кенгашининг биринчи котиби.

САФЛАРИМИЗ ЖИПСЛИГИ— ҚУДРАТИМИЗ ОМИЛИ

Қиш мавсумида халқ хўжалигини бетўхтов электр энергияси билан таъминлаб туриш, республикамиз иқтисодининг ривожланиб боришига ҳисса қўшиш нурчиларимизнинг шарафли вазифаларидир.

Сирдарё ГРЭСи бугунги кунда деярли тўла қувват билан ишламоқда. Яъни, саккизта энергоблок электр қувватини бериб турибди. Битта энергоблок эса захирада. Яна бирида эса капитал таъмирлаш ишлари олиб борилаётир. Нурхона ойлик ва йиллик топшириқларни ортиғи билан бажариб келаётир. Бошқача қилиб айтадиган бўлсак, ҳар ойда ўрта ҳисобда бир милиард 350—400 миллион киловатт-соат электр энергияси ишлаб чиқарилмоқда.

Ишлаб чиқариш кўрсаткичларимиздан ҳозирча кўнгил тўқ. Лекин бизни жиддий ташвишга солаётган муаммолар оз эмас. Шулардан бири — ускуна, тайёр қисмлар ва бошқа керакли нарсаларни топиш муаммосидир.

Маълумки, бир пайтлар бизнинг станция бутун собиқ иттифоқ республикалари ёрдамида бунёд этилган эди. Бошқача қилиб айтганда, Сирдарё ГРЭСини бунёд этишда 120 та корхона иштирок этганди. Шулардан саксон фоизи Россия Федерацияси, қолганлари эса Украина, Қозоғистон, Беларусь, Болтиқбўйи давлатлари ва бошқа ҳамдўстлик корхоналаридир.

Биз айни кунларда, навбатдаги энергоблокларнинг бирида капитал таъмирлаш ишларини олиб бораётирмиз. Бу ишларни давом эттириш жараёнида ҳозирги даврнинг мавжуд қийинчиликлари бор-бўйича намоён бўлаётир. Подшипниклар, турли ускуналар, бошқа кўп турдаги тайёр қисмлар биз учун сув ва ҳаводек зарур. Уларни олиш учун маблағ ҳам етарли. Биз билан доимий иқтисодий алоқада бўлган корхоналар зарур қисмларни етказиб беришга тайёр. Лекин энг оғир ва сертащвиш масала, бутун ишларимизга тўғаноқ бўлиб турган муаммо — бу тўловларнинг ўтмай қолаётганидир. Агар бу масала ҳал этилмаса, бир-икки йилдан сўнг Сирдарё ГРЭСидек улкан энергетика иншоотининг тақдири нима бўлади?

Биз эса ўз жамоамиз олдида турган вазифаларни бажариш йўлида барча чораларни кўришга тайёрмиз. Нурхонамизда ҳозир 2,5 минг киши меҳнат қилаётир. Бизда бўш ўрин йўқ ҳисоби. Турли сабабларга кўра кетиб қолаётган ишчи ва юқори малакали хизматчилар ўрнини вақтида тўлдириб боришга ҳаракат қилаётирмиз. Шу ўринда эътиборга лойиқ бир мисол. Корхона ишга туширилган дастлабки йиллари унда ишлаётган маҳаллий вакиллар 28 фоизни ташкил этар эди. Ҳозир эса бу кўрсаткич деярли олтмиш фоизни ташкил этаётир. Биз ўз ҳудудимизда яшаган малакали мутахассисларни тарбиялаб етиштириш масаласига катта эътибор бераётирмиз. Бусиз республикамизнинг истиқлолини тасаввур этиш қийин, албатта.

Сирдарё ГРЭСи маъмурияти, партия ташкилоти ва касаба уюшмаси ишчи-хизматчиларни ижтимоий ҳимоялаш масаласига катта эътибор бераётир. Нурхонада ҳозир ўртача ойлик иш ҳақи 120—130 минг сўмни ташкил этади. Корхонамиз ўзининг балиқ хўжалиги, чўчқачилик фермасига эга. Одамларимизга арзон нархларда балиқ, гўшт, мева, сабзавот маҳсулотлари сотиб турилибди. ГРЭС ходимларига арзон нархларда 150 тонна пиёз, 80 тонна сабзи, 18 тонна гўшт сотилди. Илгарилари эса кўпи билан бир йилда тўрт тонна атрофида гўшт сотилар эди, холос.

Айни пайтда кичик корхоналар, уй-жой бинолари қурилишини давом эттираётирмиз. Янги йилнинг биринчи ярмида 48 хонадонли битта уй, беш коттеж, йил охирига қадар эса яна битта қирқ квартирали уй фойдаланишга топширилиши кўзда тутилаётир. Гулистон шаҳридаги «Самара» кичик корхонаси билан ҳамкорликда суткасига минг литр маҳсулот ишлаб чиқара оладиган спирт заводи, Ширин шаҳрида ёпиқ бозор мажмуи қурилишлари давом эттирилади. Бу ишларнинг бари меҳнаткашларимизнинг манфаатлари йўлида хизмат қилади, деган умиддамиз.

Р. МЕЛИКИСЯНЦ, Сирдарё ГРЭСи директори, ЎзХДП Марказий Кенгаши аъзоси.

● *Илму ҳикмат—ўтни ёндирар*

«СЕНДАН ҲАРАКАТ, МЕНДАН БАРАКАТ»

«Мусофир бўлмагунча, мусулмон бўлмайсан», дейишгани тўғри экан. Эсиргап буни ўз ҳаётида неча бор синовдан ўтказди. Мактабни аъло баҳолар билан битириб, пойтахтга келиб, ўзи хоҳлаган Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институтига ўқишга кириб олганда бир олам қувонганди. Бироқ шаҳарда ўқишнинг ўзи бўлмади. Буни фақат бошидан ўтказган билади. Институтни имтиёзли диплом билан тугатган Эсиргапни устозлари «Назарий механика» кафедрасида ишга олиб қолишди.

Тонг отади, кеч бўлади, умр ўтаверади, лекин ҳамма гап унинг қандай ўтаётганида. Эсиргапнинг назарида аспирантуранинг бир йили бекор ўтгандек туюлаверар, калаванинг учини тополмай қийналарди. Аслида айрим тенгқурларига ўхшаб юраверишни ҳам мумкин эди. Йўқ, у бундай юзаки ҳаётга, енгил-елпи ишлашга кўникмаган. Ҳамиша ҳар ишнинг заминидан—пойдеворидан бошлашга ўрганишган уни ёшлигидан.

Ўз ишидан ўзи қониқмай юрган кезлари Москвада механика соҳаси бўйича асли тошкентлик катта академик бор эканини, унинг ўз юртидан борганларга ёрдам беришини эшитиб қолди. Ўша академикни «қора қилиб» марказга йўл олди. Ҳалил Раҳматуллиннинг ёрдами шу бўлдики, у Эсиргапни шогирди Пётр Сободашга топшириб, «синиб кўрарсиз» деди. Маълум бўлишича, аспирантурани шу ерда давом эттириш ниятида Кишинёв, Одесса, Новосибирскдан келганлар ҳам бўлиб, домла Раҳматуллин юртдошини шулар билан бирга синовдан ўтказишни топширган. Боиси ўрин ягона эди. Пётр Филиппович, сирасини айтганда, тўртовлон рақибларни элак-элак қилди. Кимгадир икки ярим, бировига уч ярим баҳо қўйдию, Эсиргапга келганда анча айлантирди. Қараса саволлари жавобсиз қолмаяпти. Охири ўзи «академикнинг ҳамюртига ён босди», деган гап бўлмасин деб, сизни анча қийнадим, ҳечқиси йўқ, қайтага қолганлар олдида юзингиз ёруғ бўлди», дея хурсанд бўлганди. Шу баҳона Эсиргап Пётр Сободаш раҳбарлигида илмий ишини давом эттирди.

Механика соҳасининг ўзига яраша мушкул тарафлари талайгина. Уни, таъбир жоиз бўлса, математика билан физиканинг қоришмаси, омихтаси дейиш, балки тўғрироқ бўлар. Демак, математик ечимлару физик ҳодисаларни тушунмаган, уларни ҳал қила олмаган одам назарий механика соҳасининг «кўчаси»га ҳам кирмагани маъқул. Бироқ Эсиргап ўз соҳасини шу қадар яхши кўрардики (бировга айтсанг куладию, аммо тўғрисиям шу), ҳатто тушларига ҳам формулалар, чизмалар, уларнинг туташган нуқталари, машина, механизмларнинг қисмлари кириб чиқарди. Хуллас, саксон бешинчи йили «Зарбали таъсир остидаги механик системаларни ҳисоблашнинг амалий усуллари» тўғрисидаги диссертация иши тайёр бўлдию, аммо унинг ҳимояси учун ўрин бўлмай Эсиргап Тошкентга қайтди. Энди у мутахассислиги бўйича олдин ишлаган жойида ишлолмаслигини сезди. Авваллари Тошкент политехника институтининг бир факультети ҳисобланган кимё технология бўлимига ўз соҳасига яқин кафедрага тўғридан тўғри иш сўраб келди. Кафедра мудири, профессор Борис Абрамович Шипилевскийга бир суҳбатдаёқ ёқиб қолдими, ё юлдузи юлдузига тўғри келдими, ҳар ҳолда у ишга қабул қилиш учун ўша заҳотиёқ ариза ёздириб олди. Буни қарангки, Москвада ёқланмаган диссертациянинг «бахти Олмаотада очилди». Домласи билан Олмаотада катта бир йиғинда қатнашиб, маъруза қилган Эсиргап Туроповнинг нутқи ҳаммага маъқул тушиб, уни ўз мутахассислиги бўйича диссертациясини шу ерда ҳимоя қилишга таклиф этишди. Кези келганда бир сирни айтай: ҳимоя тугаганда кенгаш аъзолари Эсиргапнинг иши асли докторликка арзийди, дейишганди. Ҳар ҳолда москвалик устозидан тўрт ярим баҳо олган йигит Олмаотада беш ярим балл билан техника фанлари номзоди бўлди. Бу ишда муаллиф зарбали таъсир остидаги механик системаларни ҳисоблашнинг амалий усуллари бўйича механик системаларнинг бир қатор математик моделларини келтиради. Дифференциал тенгламалар тузилиб, уларни ечишнинг амалий усули татбиқ этилган. Илгариги усуллардан фарқи бу ерда математик-механик фундаментал масалалар амалиётга боғланган.

Эсиргап Туропов ҳимоясидан сўнг кўп ўтмай, ўзи ишлаётган «Кимё-технологиясининг механик асослари» кафедрасига мудир этиб тайинлашди. Худди шу кезлари катта олий ўқув юрти бағридан ажралиб чиққан кимё-технология факультети алоҳида институтга айланди. Эсиргап «мудир бўлдим, энди қўл остимдагиларни ишлатиб бемалол юрсам бўлади», дейдиганлар тоифасидан эмас. Уни гоҳ методик қўлланма устида ишлаётгани, гоҳ аспирантлари билан шуғулланаётгани, гоҳ эса илмий конференцияларда қатнашаётганининг гувоҳи бўласиз. Ишсиз, бирор бир янгиликнинг хаёлисиз, очиғи, у юролмайдиям, яшолмайдиям. Ким нима деса десину, аммо мен бундай инсонларни том маънода ўз касби, соҳаси, мутахассислигининг фидойиси дегим келади.

Ҳозирги кунда у раҳбарлик қилаётган кафедрада илмий-тадқиқот ишлари халқ хўжалиги учун айни долзарб бўлган муаммолар бўйича олиб бориляпти. Эластик юпқа деворли конструкцияларнинг математик моделлари ва уларнинг қўлланилиши бўйича бажарилаётган ишларга кафедра мудири, доцент Эсиргап Избосаровичнинг ўзи бевосита раҳбарлик қилмоқда.

Бу муаммода зарбали юкланишлар таъсиридаги механик системалар, эластик юпқа деворли конструкцияларнинг математик моделлари; уларга таъсир этувчи кучларнинг тавсифи, ҳосил бўладиган зўриқиш ва толиқиш сабаблари, деформациянинг куч катталигига боғлиқлиги, боғланишнинг куч динамик ўзгаришига мутаносиблиги масалалари текширилмоқда. Бу соҳада ўтказилган илмий текширув натижалари 35 та илмий мақола тарзида очиқ матбуотда чоп этилган. Илмий-назарий анжуманларда, шу жумладан умумиттифоқ, халқаро ва республикамиз илмий-назарий анжуманларида маъруза қилинган. Икки ихтиро учун муаллифлик гувоҳномаси олинган, бир монография ёзилган.

Яна бир муаммо истиқболли композицион материаллар, машина ва механизмлар, қисмлар, яратиш ва илмий асосда текширишдан иборат. Бундан ташқари, кафедра қошида бевосита Эсиргап Туропов раҳбарлигида техника фанлари номзоди, доцент Наиль Султонов бош бўлган кичик корхона ҳам ташкил этилган. Лаборатория типидаги мазкур корхонанинг афзаллиги шундаки, кафедрада яратиладиган халқ хўжалиги учун зарур айрим янги материаллар дастлаб шу ерда синаб кўрилади. Қолаверса, кичик корхона кони фойда экан. Бу ерда дарсдан бўш вақтларда нафақат ўқитувчилар, балки талабалар ҳам ишлашади. Бугунги бозор иқтисодиёти шароитида бунинг айниқса моддий тарафдан нечоғли фойда эканини изоҳламаса ҳам бўлади. Кичик корхонада асосан полимер материаллардан маъмурий қурилиш иншоотларини таъмирлаш-жиҳозлаш учун ҳашамларнинг қолиплари, мосламалари ясалади. Агар тайёрланадиган ишлар кичикроқ бўлса, уларни талабгор ташкилотларга хоҳ ўқитувчи, хоҳ талаба бўлсин ўзи бориб ўрнатиб ҳам беради.

Албатта, кичик корхонадан келадиган фойданинг маълум фоизи кафедра ўқитувчилари маошига қўшиб ҳам берилади. Муҳими шундаки, бу ерда ҳеч ким ишсиз қолмайди. Агар кичик корхона иши учун бирор бир механизмми, деталми керак бўлиб қолса кафедра лабораториясида уни дарҳол ясашга киришилади. Хуллас, машғулотлар ҳам, тажриба, синов ишлари ҳам баб-баравар олиб борилади.

Дарвоқе, кафедра лабораторияси ҳақида. Асли чоғроққина аудитория дейсизу, бироқ бу ерда бугун талаба, эртага муҳандис бўладиган ёшларнинг саноат ташкилотларига борганда турли машина-механизмларнинг тузилиши, ишлаш жараёни... ҳақида нимаики билишлари лозим бўлса, ўшаларнинг моделлари ўрнатилган. Бу ерда ўтиладиган машғулотларнинг қизиқарли бўлишига яна бир сабаб, талабаларга қулай бўлсин учун кўпгина чизмалар, деталларнинг кўринишларини Эсиргап ака рангли тасма тасвирига кўчиртирган. Ўқитувчи слайданинг девордаги тасвири бўйича талабаларга ўтадиган машғулотини тушунтиради. Бу билан турли деталларнинг чизмаларини чизишга кетадиган вақт тежалади. Ҳа, буларнинг бари биргина кафедрада амалга оширилади. Асли фақат мазкур кафедрадагина эмас, балки ўзи ҳали ёш бўлса-да, бироқ илмий мавқеи жиҳатидан анча кучли ҳисобланган институтда ҳам авваллари хом ашё базаси ҳисобланган ўлкамизнинг эндиликда ўзи маҳсулот етиштирадиган республикага айланиш учун сезиларли улуш қўшиляпти.

Раҳбар оқил бўлса, йўлинг ойдин бўлиши аниқ. Институт ректори, техника фанлари доктори, профессор Тўлқин Миркомилов ўзи ҳам, ўзгаларни ҳам ишлата оладиган талабчан раҳбар. Америкада бўлиб, у ерннг олий ўқув юртларидаги ўқув жараёнларини кўриб, ўрганган ректор ўз билим масканида ҳам жаҳон талабига жавоб бера оладиган мутахассислар тайёрлашга интилмоқда. Шу боис ҳозир бир қанча талабалар Туркияда таҳсил олишяпти. Бундан ташқари, бу ерда машҳур «Мерседес-Бенц» концерни ва Жанубий Кореянинг ДЭУ фирмаларининг қўшма корхоналари учун ҳам мутахассислар тайёрлаш гуруҳлари тузилган.

Э. Туропов институтдаги ана шу қайноқ ҳаёт ичидан ўзини бир дақиқа ҳам айиролмайди. «Ниятинг яхши бўлиб, Аллоҳ таолонинг «Сендан ҳаракат, мендан баракат» деган лутфу карами дилингга жо бўлса, ҳамиша истаган, ўйлаган орзуингга етар экансан», дейди у.

Умида ФАЙЗИЕВА, «Ўзбекистон овози» мухбири.

СУРАТДА: Эсиргап Туропов катта ўқитувчи Собир Нигматуллаев билан.

А. ТЎРАЕВ олган сурат.

янгиликлар Воқеалар хабарлар

„Биз ким, мулки Турон...“

ТУРКМАНБОШИНИНГ ЭРОН САФАРИ

● **АШГАБАТ. Туркманистон Президенти Сапармурод Ниёзов бошлиқ давлат делегацияси Эрон Ислом Республикасида бир неча кунлик сафарда бўлди.**

Икки томон раҳбарларининг учрашувларида Туркманистон ва Эрон ўртасида яқиндан иқтисодий ҳамкорлик қилиш борасида 20 га яқин ҳужжат имзоланди. Улар орасида темир йўл қурилишини жадаллаштириш, бир неча қўшма корхоналар ташкил этиш сингари масалалар бор.

СУРХОНДАРЁ МОЛЛАРИ

● **ДУШАНБЕ. Ўзбекистоннинг Сурхондарё вилоятидан юборилган 4 вагондаги моллар 1-Душанбе темир йўл станциясида тушириб олинди.**

128 тонна ун, болалар пойабзаллари ва кийимлари тожик биродарларга аталган. Бу молларни Сурхондарё меҳнаткашлари армуғон этишди.

«ГЕРМЕД» ДОРИ-ДАРМОНЛАРИ

● **АЛМАТИ. Мамлакат пойтахтида Германиянинг «Гермед» савдо жамияти ваколатхонаси очилди.**

Ваколатхонада жойлашган кўргазмадан «Гермед» ҳамкорлик қилаётган корхоналарнинг маҳсулотлари ўрин олган. Жамият раҳбарлиги касалхоналар, дорихоналар ва бошқа медицина муассасаларига дори-дармонларни етказиб бериш учун Алмати, Актюбинск, Шимкент ва бошқа шаҳарларда омборлар очишни режалаштирган.

ЯНГИ ДАВЛАТ БАНКИ

● **Тожикистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Тожикистон Республикаси тараққиёт ва қайта тиклаш давлат банкини ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилди.**

Банкнинг асосий диққат-эътибори республикада молиявий-иқтисодий аҳволни барқарор этишга, ишлаб чиқаришнинг пасайишини тўхтатишга, муҳим давлат тадбирлари ва халқ хўжалиги объектларини кредит билан таъминлашга қаратилади.

КОРХОНАЛАР КОМПЛЕКСИ ҚУРИЛЯПТИ

● **Хатлон вилоятининг кўпгина туманларида янги корхоналар барпо этишга алоҳида аҳамият беріляпти.**

Яқинда Тожикистон ҳукумати Ҳисор ва Данғара туманларида жунни қайта ишлайдиган корхоналар комплексини қуриш тўғрисида қарор чиқарди. Бу комплексдан тўқув-йигирув, тикувчилик, ишлаб чиқариш, тозалаш иншооти ва бошқа кўпгина цехлар ўрин олган. Ҳозирги кунда бу ерда қурилиш ишлари қизиб кетди. Ҳорижий мамлакатлардан кўплаб ускуналар келтирилмоқда.

БИТИМ МАЪҚУЛЛАНДИ

● **Тожикистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Тожикистон ва Венгрия Республикаси ўртасида савдо-иқтисодий алоқалар бўйича тузилган битимни маъқуллади.**

Ҳозир ҳар икки давлат ўртасида савдо-сотиқ ҳамда қўшма корхоналар ташкил этиш борасида ишлар қизғин бормоқда. Венгрия Республикасида Тожикистон савдо ваколатхонаси фаолият бошлаб юборди.

СОМНИНГ ҚАДРИ

БИШКЕК. Қирғизистонда темир йўлларда юклар ва йўловчиларни ташиш бўйича йўл ҳақининг ўзгарувчан баҳолари жорий этилди.

Темир йўл билетларининг баҳоси Россия рублларида ўзгаришсиз қолди, қирғиз сомларида эса бу пулнинг Россия рублларига нисбатан мавжуд бўладиган қийматига биноан белгиланади. Миллий банк маълумотларига кўра 1 сом Россиянинг 152 рублига тенг келади.

БОЖХОНА ТУШУМИ ЯНГИ БАҲОЛАРИ

ДУШАНБЕ. Тожикистондан чет элларга юбориладиган товарлар учун божхона янги тушум баҳолари жорий этилди.

Олиб чиқиб кетилаётган пахта толаси учун божхона тушуми товар қийматининг 40 фоизигача кўтарилиб боради. Асл металлар экспорти учун олинадиган тушум уларнинг умумий баҳосидан 27 марта кўпдир.

БИРИНЧИ ПАРВОЗ

ДУШАНБЕ. Яқинда Тожикистон пайтахтининг аэропортига «Боинг» самолёти келиб қўнди. У Лондон—Душанбе — Карачи ҳаво йўли бўйича биринчи марта парвоз қилган ҳаво кемасидир.

ЯПОНИЯ ҚИРҒИЗИСТОНДА ТЕМИР ЙЎЛ ҚУРИЛИШИДА ҚАТНАШАДИ

БИШКЕК. Қирғизистон Президенти Асқар Акаевнинг янги темир йўл қурилиши ҳақида ташаббусини Япония ишбилармонлари қўллаб қувватламоқдалар.

Бу ташаббус бўйича Алиқчи — Қўчқорқора — Кеч — Жалолобод манзиллари бўйлаб темир йўл қурилиши мўлжалланмоқда. Лойиҳанинг рўёбга чиқарилишида Япониянинг «Тайсэй Кэнсэцу» темир йўллар қурилиши компанияси фаол иштирок этишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган.

(Марказий Осиё ахборот агентликлари ва рўзномаларидан олинди).

янгиликлар Воқеалар хабарлар

• Орол масалаларига бағишланган анжуман олдидан

АМАЛИЙ ИШЛАР ДАВРИ КЕЛДИ

Уббиниёз АШИРБЕКОВ,
ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАИСИ

Неча йиллардан буён Орол денгизининг қуриши оқибатида вужудга келган экологик ҳалокат ҳақида республикамиз рўзномаларида, қолаверса дунё оммавий ахборот воситаларида бонг урилмоқда. Албатта, мазкур муаммога жаҳон жамоатчилигининг эътиборини жалб қилиш ва уларни жамлаш масаланинг тезроқ ҳал бўлишига ижобий таъсир кўрсатади. Аммо биз ушбу вазиятни кўра била туриб Оролнинг сувга тўлишини кутиб, қўл қовуштириб ўтиришимизга ҳеч қандай асос йўқ. Чунки, бугунги кунда Оролнинг тақдири бутун башарият келажаги тақдирига айланиб боряпти.

Маълумки, собиқ Иттифоқ даврида Орол бўйидаги экологик вазиятни барқарорлаштириш хусусида қилиниши мумкин бўлган амалий ишлар қоғозларда қолиб кетди. Эндиликда амалий ишлар даври келди. Маълумки, Оролбўйи ҳудудида истиқомат қилаётган аҳолининг ижтимоий-иқтисодий турмуш даражаси паст, суғориб экиладиган ерларда заҳарли дорилар ва минерал ўғитларни ҳаддан зиёд қўллаб, тозалаш иншоотларига эга бўлмаган саноат корхоналарининг қурилиши, тоза ичимлик сув камёблигидан ғоят оғир экологик вазият пайдо бўлди. Корхоналардаги оқова сувлари дарёларга оқизилиши, тоза сувнинг етишмовчилиги сабабли аҳоли ўртасидаги ҳар хил касалланишлар кўпаймоқда. Энди биз саросимага тушиб қолмасдан, ана шу экологик қийинчиликлардан чиқиш йўлларини излашимиз керак.

Мамлакатимиз бозор иқтисодиётига босқичма-босқич ўтаётган бир паллада бизга ҳеч ким маблағ бера олмайди ва ҳар бир давлатнинг ва мамлакатнинг ўзига яраша муаммолари етарли. Шунинг учун Орол муаммоси бугунги кунда Ўзбекистон муаммосигина бўлиб қолмоқда. Ерларнинг шўрланиб бориши Қорақалпоғистон иқтисодиётига катта зарар етказмоқда. Сўнгги тўрт йил мобайнида пахта ҳосили юз минг тонна камайди. Суғориб экиладиган майдонларнинг унумдорлиги 25 фоиз пасайди.

Собиқ Иттифоқ даврида Орол масаласи бўйича дастлабки катта тадбирлардан бири бўлган машҳур 1110-қарорнинг қабул қилинганлигини таъкидламоқ жоиз. Қарор қабул қилинган пайтда халқимиз назарида гўё Орол масаласи бир қадар ўз ечимини топганга ўхшаб кўринган эди. Лекин у оғир юкни ўрнидан қўзғатишга бир туртки бўлди, холос. Шундан буён жаҳоннинг қатор мамлакатларида шу жумладан, Нукус шаҳрида Орол муаммосига бағишланган бир неча конференциялар, симпозиумлар ўтказилди. Маълумки, «Глобая Инфраструктура» Япония ташвиқот жамғармасида ернинг экологик шароитини яхшилаш бўйича комитет ташкил қилиниб, Оролбўйи муаммолари асосий мавзуига айланди. Ҳозирги кунда экологик муаммоларимизни ҳал этиш борасида чет эллардан оз бўлса-да дори-дармонлар, ускуналар юборилмоқда. Бу ўринда Германия Қизил Хоч жамиятининг, Голландия, АҚШ, Ҳиндистон, Туркия, Бирлашган Араб Амирликлари, Италиянинг кўрсатган ёрдамларини таъкидлаб ўтмоқ керак.

Яқиндагина Тахтакўпир туманида сув тозалайдиган иншоотни фойдаланишга топширдик ва шундай иншоотларни ҳудудимизнинг бошқа жойларида ҳам барпо этишга ҳаракат қилинмоқда. Барибир, юқорида айтиб ўтганимиздек, чет давлатлар бизнинг экологик муаммоларимизни бирваракай ҳал қилиб бера олмаслигини, ҳозир ҳам, келажакда ҳам бу асосан Ўзбекистоннинг муаммоси бўлиб қолишини Қорақалпоғистон аҳолиси дилдан тушунмоқда.

Шак-шубҳасиз, Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг ташаббуси билан ўтган йилнинг 4 январида Тошкент шаҳрида ўтказилган Марказий Осиё давлатлари раҳбарларининг учрашуви Орол муаммоларини ҳал этишда янги босқич бўлди. Бундан ташқари 1993 йилнинг 26 март куни Қизил Ўрда шаҳрида ўтказилган Марказий Осиё давлатлари раҳбарларининг иккинчи учрашуви бу йўналишда сезиларли натижалар берди. Россия Федерацияси вакиллари иштироки билан ўтказилган мазкур учрашув Орол муаммосини минтақалараро муаммо деб тасдиқлади. Шунингдек, Орол денгизи ҳудуди муаммолари бўйича давлатлараро Кенгашнинг Оролни сақлаб қолиш бўйича халқаро жамғарма билан биргаликдаги навбатдаги мажлисини Нукус шаҳрида ўтказиш ҳақида қарор қабул қилинди. Мажлисга БМТнинг вакилларини ҳам таклиф қилиш маъқул деб топилди. Шундай қилиб тадбирлар белгиланиб, мақсадлар ойдинлашмоқда.

Олимларимиз ва мутахассисларимиз таклифларига асосланиб, Оролбўйи муаммоларини ҳал этишни икки босқичда олиб бормоқ зарур. Биринчи босқичда (2005 йилга қадар) сув заҳираларининг йирик манбалари чекланганлигини ва содир бўлаётган табиий ҳодисалар салбий таъсирини ҳисобга олиш керак. Орол денгизини табиий объект сифатида сақлаб қолишга ва унинг сатҳини доимий сақлаб туришни таъминлайдиган ҳажмда сув бериб туришимиз даркор.

Иккинчи босқичда — 2005 йилдан сўнг сув заҳиралари ортиқча ҳудудлардан камида 30—40 кубометр ҳажмда сув олиб, унинг бир қисмини Орол денгизи таркибига кирадиган биологик фаол ҳовуз-кўлларга, қолган бўлагини суғориб экиладиган ерларни ривожлантиришга, дарёнинг пастки этакларини суғоришга сарфлаш керак. Ортиқча бўлган барча сув Орол денгизига оқизилиши лозим.

Бундан ташқари, бизнинг бир қатор бошқа таклифларимиз ҳам бор. Уларнинг барчаси «Ҳудудни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, Орол ва Оролбўйи муаммоларини ҳал этиш бўйича концепция»ни ишлаб чиқиш давомида кўриб чиқилди ва унга киритилди. Энди бу концепция Марказий Осиё давлатлари раҳбарларининг иштирокида бўлиб ўтадиган Нукус конференциясида кўриб чиқиш учун тақдим қилинади.

Шундай бир оғир дамда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов мамлакатда тинчлик-хотиржамлик сақланишини таъминлаш билан бирга, Орол ҳалокатининг олдини олиш бу билан халқларимизнинг мушкулини енгиллаштиришга катта ғамхўрлик кўрсатяпти. Қорақалпоғистон халқи бундан чексиз миннатдор. Бизнинг азалий меҳнаткаш элимиз қийинчиликлар олдида қўл қовуштириб турмасдан, енг шимариб, Президентимизнинг ички ва ташқи сиёсатини қўллаб-қувватлаб, халқ хўжалигининг барча жабҳаларида баракали меҳнат қилаверадилар.

• МУТАХАССИС МУЛОҲАЗА ЮРИТАДИ

МАНФААТЛИ ЯНГИЧА ЁНДАШУВ

ЁКИ АМУДАРЁДАГИ ЎНГ ВА ЧАП ҚИРҒОҚ ЗОВУР ҚУРИЛИШЛАРИНИ ЭКОЛОГИК МУҲИМ ХАЛҚ ҚУРИЛИШЛАРИГА АЙЛАНТИРИШ ҲАҚИДА

Оролни қутқариш, ҳеч бўлмаганда унинг сув сатҳи ҳалокатли даражада пасайишини тўхтатиб туриш учун зарур сув заҳираси излаб топиш масаласи бир неча йиллардан буён жамоатчилик ва илмий доираларда кенг муҳокама қилинмоқда. Бироқ ҳозирча баҳс-тортишузлар тузук натижа бергани йўқ.

Ўтган йил 26 мартда Қозоғистоннинг Қизил Ўрда шаҳрида Россия ва Марказий Осиё давлатларининг Президентлари иштирокида Орол ва Оролбўйи муаммоларига бағишланган конференция бўлди. Унда Орол ва Оролбўйи муаммоларини ечиш учун умумий йўналишлар ишлаб чиқилиб, муҳим ҳужжатлар имзоланди. Ушбу муаммоларни ҳал қилиш учун Россия ва Марказий Осиё давлатларининг Президентлари учрашуви яна бир муҳим воқеа бўлди. Шундай бўлса ҳам фурсатни бой бермай, оз бўлса-да, ўзимиздаги имкониятлардан фойдаланиб, ўта зарур амалий ишларни ташкил қилишимиз зарур. Ваҳолонки, денгиз сатҳи йилдан-йилга пасайиб бормоқда. 1991 йилга келиб, денгиз сатҳи 37,5 метрга тушди. Бу, албатта, Орол бўйидаги экологик вазиятни янада мушкуллаштирди.

Ҳаммага маълумки, тепадан (собиқ СССР ҳукуматидан) бериладиган катта пахта планлари туфайли мелиоратив жиҳатдан оғир — тақир ерлар, ҳатто шўр—гипс босган ерларгача ўзлаштиришга йўл қўйилди. Фарғона водийсида эса тоғ бағридаги қадимий дарё ўзани бўлган таги қум-шағал қатламли ерларнинг устига тупроқ келтириб солиб, пахта майдонлари ташкил этила бошланди. Бу усулда «ер ўзлаштириш» экинларни суғориш учун кўп миқдорда сув беришни талаб қила бошлади. Ёпиқ дренаж тизимларининг ёмон ишлаши ёки ишламаслиги натижасида ерларнинг тузини ювиб, суғориш учун бир гектар ерга 20—22 кубметр сув беришга тўғри келадиган бўлиб қолди. Натижада Ўзбекистон бўйича дренаж-коллектор сувларининг ҳажми йилига 20—23 миллиард кубметрни ташкил қилмоқда. Хуллас, ана шу миқдордаги сувнинг лоақал ярмини тезроқ Оролга қайтариб олиб бориш лозим.

Гап шундаки, сув заҳиралари камайгач, қўриқни ўзлаштирган минг-минглаб одамлар меҳнати чиппакка чиқиш хавфи туғилди. Хўш, эндиликда қўриқ фойда келтириши учун нима қилиш керак? Аввало, ердан тўпланиб қолган сизот сувларни чиқариб ташлаш зарур. Бу яна кўплаб маблағ сарфлашни талаб этади. Бироқ сарф-харажат ўзини оқлаши учун ишга етти ўлчаб, бир кесган ҳолда, яъни минтақада вужудга келган аҳвол билан ҳисоблашган ҳолда ёндошиш керак. Фикримча даставвал Орол ҳавзасининг йирик қон томири бўлган Амударё сувининг экологик жиҳатдан мусаффо бўлишини таъминлаш тўғрисида ўйлаш керак.

Бунинг учун дарёнинг барча қисмига (Вахш дарёсига ҳам) коллектор-дренаж сувларини ташлашни тўхтатиш лозим. Гарчи Тожикистонда қурилган дренаж қувурлари қониқарли ишлаётган бўлса-да, унинг аксарияти асбест-цементдан ишланган. Ушбу коллектор-дренажнинг ташлама сувида инсон соғлиғи учун хавфли бўлган зарарли аралашмалар бор. Шунингдек, саноатда ишлатилган сувларни ҳам дарёга оқизиш мумкин эмас.

Дарвоқе, бу йўналишда маълум ишлар амалга оширилмоқда. «Средазгипроводхлопок» лойиҳалаш институти мутахассислари Амударёнинг ўрта ва қуйи оқимидаги ўнг қирғоқ магистрал зовурларининг дастлабки схемасини ишлаб чиқишди. Ҳозир бу схема техник-иқтисодий асослаш босқичида турибди. Шу ўринда таъкидлаб ўтиш жоиз: ўнг қирғоқ зовурларининг умумий узунлиги тахминан 1100 километр, унинг ўртача йиллик сув оқими 7—8 миллиард куб (километр)ни ташкил этади.

Уни қуриш муддати оддий режалар бўйича 15—20 йилни ташкил қилиш мумкин. Схемада кўплаб мавжуд зовурларни тўғрилаш ва уларни сув қуйиладиган иншоотларнинг кўпгина қурилмалари билан бирлаштириш ҳам кўзда тутилган.

Бироқ ҳозирги экологик вазият бунчалик узоқ муддатни кутиб тура олмайди. Зовур қурилишини, айтайлик, 2—3 йилга қисқартириб, қимматга тушадиган 7-8 миллиард куб дренаж сувини Оролга оқизиш мумкин эмасми? Агар ирригация қурилиши тарихига назар соладиган бўлсак, биз бунга кўплаб мисоллар топишимиз мумкин. Жумладан, узунлиги 300 километрга яқин Катта Фарғона канали халқ кучи билан қазилиб, 45 кунда қуриб битказилган эди-ку! Хўш, сув хўжалиги тармоқлари кўп қувватли ер қазувчи машиналар ва бошқа қурилиш механизмларига эга бўлган бугунги кунда зовур қурилишини нега тезлатиш мумкин эмас?

Мен уни халқ қурилиши деб эълон қилишни, ҳар бир вилоят учун ўз иш участкасини белгилаб беришни ва зарур бўлганда уларни қўшимча моддий ресурслар, механизмлар билан таъминлашни таклиф қиламан. Ҳозирча уч босқичли лойиҳалаштиришдан воз кечиш, мавжуд зовурларни алоҳида тўғрилаш ишларини истисно этиш керак. Айни вақтда дренаж сувларининг ўтишини таъминлаш учун зовур-дренаж сувлари дарёга ташланадиган жойларини лоақал қайтадан қуриш, уларнинг ўзанини тозалаш ва чуқурлаштириш лозим. Бунда мавжуд зовурлар учун белгиланган сизот сувлар режимини сақлаб қолган маъқул. Ушбу ишларнинг барчасини маҳаллий дренаж тармоғи иш шароитини яхши биладиган вилоят сув хўжалиги ташкилотлари лойиҳачиларини жалб этган ҳолда амалга ошириш мумкин.

Аслида, бу юмушнинг энг кўп ҳажми ўзлаштирилган ерларни бузмаган ҳолда Амударёдан узоқроқдан ўтказиладиган янги Қорақалпоқ зовурига тўғри келади. Тез орада унинг биринчи навбати қуриб битказилиши керак. Зовурга дарёдан чучук сувнинг тушишига (сизиб келишига) йўл қўймаслик, шунингдек сувни тўсадиган иншоотлардан воз кечиш, қирғоқни ювиб кетмайдиган эркин сув оқимини таъминлаш учун шароит яратиш лозим.

Ўнг қирғоқ зовуридаги қурилиш ишларини шу йўсинда ташкил этса бўлади. Туркманистоннинг Чоржўй вилоятидан бошланадиган чап қирғоқ магистрал зовури қурилиши хусусида ҳам худди шундай дейиш мумкин. Уни Хоразм вилоятидаги «Озерний» текисловчи зовури билан бирлаштириш, ўзанини тозалаш ва чуқурлаштириш йўли билан ҳам сув ўтказиш қобилиятини оширса бўлади.

Туркманистоннинг Тошҳовуз вилояти ҳудудида зовурнинг сув ўтказиш имконияти секундига 160—200 кубометрни ташкил этади. «Дарёлик» зовури билан қўшилганидан сўнг бу кўрсаткич 280—300 куб метрга етади. Сўнгра оқава сувлар Сариқамиш чўкмасига келиб тушади. Афсуски, 1955—60 йилларда қурилган ушбу зовурдаги сув йўналишини Орол томон буриб юбориш кўзда тутилмаган. Аксига олиб маблағларни тежаш мақсадида уни «Дарёлик»нинг икки ўзанига ташлаб ва ўз оқими билан Сариқамиш чўкмасига буриб юборишга қарор қилинган эди. Ҳисоб-китобларнинг кўрсатишича, биргина чап қирғоқдаги коллекторнинг ўзи ўнг қирғоқ зовури сингари 7—8 миллиард куб сувни Оролга етказиши мумкин. Бунинг учун «Судачье» кўли ёҳуд бошқа қулай йўл орқали денгизгача канал қуриш мумкин.

Эндиликда чап қирғоқ ва ўнг қирғоқ зовурлари қурилиши «Экологик муҳим халқ қурилиши» деб эълон қилиниб, бир босқичли лойиҳа асосида 2—3 йилдан сўнг Оролни йилига 15 миллиард куб метр қайтарма сувлар билан таъминлаб туриш имкониятлари бор. Кейинги йилларда (1991—93 йиллар) рўй берган об-ҳавонинг намгарчилиги натижасида Сирдарё ва Амударёдан Орол денгизига оқиб бораётган сув ҳажми 16,5 дан 33,5 миллиард куб метргача бўлиб, Оролнинг сатҳи 1991 йилдаги 37,5 — 37,0 метрлар атрофида сақланиб турибди. Демак, Оролнинг сув сатҳидаги юзасидан йилига 30—33 миллиард куб метр сув буғланиб кетаяпти. Ва шу ҳажмдаги сувни бериб туриш учун юқорида кўрсатилган амалий тадбирлар тезроқ кўрилса ва Оролга қўшимча биз ҳисоблаб чиққан 15 миллиард куб метр дренаж-коллектор ташлама сувлар оқизиб борилса, унинг сатҳини ҳозирги ҳолатда сақлаш имконияти бор. Акс ҳолда, экология танқислиги янада кескин тус олади. Унда ушбу тадбирни амалга ошириш учун, фикримча, лойиҳалаш ишларини тартибга солишдан бошлаш мақсадга мувофиқ. Гап шундаки, чап қирғоқ коллекторларини лойиҳалаш билан «Узгипроводхоз» ва «Туркменгипроводхоз» институтлари шуғулланган собиқ «Союзгипроводхоз» институти эса иккала лойиҳани бирлаштириб, ҳукуматга тақдим қилган, холос. Натижада асосий йўналишларни белгилашда номувофиқлик келиб чиққан.

Ҳозирги пайтда иш манфаатларини ўйлаб барча лойиҳалаш ишларини маҳаллий шароитни яхши биладиган тажрибали мутахассисларга эга бўлган «Средазгипроводхлопок» институтига ўтказиш тўғри бўлур эди. Бош зовурларни лойиҳалаш билан бир вақтда Марказий Осиё республикалари гидромелиоратив тизимлари режали равишда қайта таъмирлаш ва ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш ишларини ҳам олиб бориши зарур. Бу борада 1993 йилнинг 3 апрелида Президентимиз Ислом Каримов Жиззах вилоят кенгаши сессиясидаги нутқида бу ерда янги ер очишга эътибор қаратилиши кераклигини таъкидлади. Чунки чўлдаги пахтазорлар анча «чарчаб» қолган. Шўри пасайган ерларни ўз вақтида даволамаса, асосий бойлигимиз — пахта етиштириш камайиб кетиши мумкин. Табиийки, бу вазифалар сувни қаттиқ тежаб, мавжуд суғориш шоҳобчаларини таъмирлаш ва янгилаш ишлари билан чамбарчас боғлиқ ҳолда амалга оширилади. Президентимизнинг бу кўрсатмалари фақат Жиззах вилоятигагина эмас, балки республикамизнинг ҳамма вилоятлари раҳбарларига ва сув хўжалиги органлари, Қишлоқ хўжалиги вазирлигига ҳам тегишли. Маълумки, ерларни ўзлаштиришдаги хатолар натижасида Ўзбекистон, Туркманистон, Қорақалпоғистоннинг бир қатор аҳоли пунктларида 10—15 метр чуқурликдаги сизот шўр сувларнинг кўтарилиши ҳозирдаёқ 0,5—2 метр даражага етди.

Бунинг натижасида Амударё воҳасининг ўрта ва қуйи қисмларида ўсадиган гужум ва бошқа хил дарахтлар қуриб кетаяпти. Энг муҳими, экологик муҳит жар ёқасига келиб қолмоқда. Аҳоли саломатлигига жиддий зарар етаяпти. Аҳволни яхшилаш учун қатъий чоралар кўриш зарур.

Шу ўринда Марказий Осиё дарёлари ёнида қурилган ва умуман тартибга солинмаган қўшимча 40 миллиард куб метр ҳажмдаги оқар сувни ушлаб турувчи омборлар атрофида бўлаётган мунозаралар хусусида тўхталишга тўғри келади. Уларнинг қурилиши бундан 30—35 йил аввал бошланган бўлиб, бир қатор камчиликлардан ҳоли эмас. Масалан, 1965 йилда Сирдарёда қуриб фойдаланишга топширилган Чордара сув омбори тошқин сувлари тўпланишига мўлжалланмаган. Бундай сув Қизилқумдаги Арнасой чўкмасида тўпланмоқда. Бироқ ҳозирнинг ўзидаёқ бу ерда Сирдарё ва Жиззах вилоятларининг суғориладиган майдонларидаги зовур-дренаж сувлари билан тўлаётган 16 миллиард кубметр ҳажмдаги катта кўл пайдо бўлди. Арнасойга тошқин сувларни ташлаш ўша пайтда маблағни иқтисод қилиш билан оқланган эди. Албатта, бундан 30 йил илгари ҳеч ким бу нарса Оролга таъсир қилади, деб ўйламаганди.

Бугунги кундаги аҳвол янгича ёндашувларни талаб этади. Арнасой сувларини экологик мақсадга мувофиқлик нуқтаи назаридан ўнг қирғоқ зовури орқали Оролга етказиш мумкин. Ҳаддан ташқари кўтарилган ер ости сизот сувлари сатҳини зовурлар ёрдамида пасайтириш, минераллашган ва ташлама сувларни тўплаш уларни Оролга оқизиш тўғрисида таклиф этилаётган биринчи галдаги тадбирлар Марказий Осиё ҳаётий тажрибасидан келиб чиқади. Энг муҳими, у илмий тадқиқотлар билан асосланган.

Демак, ушбу тадбирларни манфаатдор қўшни давлатларнинг моддий ва меҳнат ресурсларини жалб этган ҳолда ҳамжиҳатлик билан амалга ошириш зарур. Чунки, минтақадаги экологик вазият айни шундай ёндашувни талаб қилмоқда. Баҳс-тортишувлар учун эса бугун вақт йўқ. Зотан, фурсатни бой берсак, Орол муаммоси янада кескин тус олиши мумкин.

А. МУҲАМЕДОВ,
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси қошидаги сув муаммолари институтининг етакчи илмий ходими, Россия ва Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академияларининг мухбир аъзоси.

Жиззах вилоятининг Бахмал тумани санитария-эпидемиология лабораторияси ходимлари кейинги пайтларда кўпгина ишларни амалга оширишмоқда. Улар айниқса ичимлик сув сифатини текшириш борасида бирмунча иш қилишди. Шу боис туманда ошқозон-ичак касаллигига йўлиққан беморлар сони камаймоқда.

СУРАТДА: врачлардан Холида Синдорова, лаборант Қундуз Нормуродова ва лаборатория мудири Матлуба Шарипова.

М. БОЛТАБОЕВ олган сурат.

ГУЛДОР КИГИЗЛАР

● Қизилтепа туманидаги «Зарафшон» бўрдоқичилик давлат хўжалигида «Кигиз» кичик корхонаси иш бошлади. Хориж технологияси асосида қурилган бу кичик корхона атиги бир ой ичида 5 тоннага яқин жунни қайта ишлаб, 35 та харидорбоп кигиз ишлаб чиқаради.

Шуниси қувончлики, мазкур корхона учун зарур бўлган асосий хом ашё маҳаллий шароитда мўл. Чунки хўжаликнинг ўзи қўйларини бўрдоқига боқишга ихтисослашган. Гиламлар 250—300 минг сўмдан баҳоланаётган ҳозирги пайтда кичик корхона тайёрлаб чиқараётган ҳар бир кигизнинг ўртача харид нархи 25 минг сўмдан ошмаяпти. Шу сабаб корхонага фақат маҳаллий аҳолидан эмас, балки жумҳуриятимизнинг бошқа вилоятларидан ҳам кўплаб буюртмалар тушаяпти.

Корхона жамоаси эндиликда гулдор кигизлар ишлаб чиқаришни ҳам ўзлаштиряпти. У йилига 1400—1500 тагача сифатли кигизлар ишлаб чиқаради.

М. ШАРОПОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

Янгиликлар Воқеалар Хабарлар

ХАЛҚАРО КЎЗГУ

ОЛБРАЙТНИНГ САФАРИ

● НЬЮ-ЙОРК. Америка Қўшма Штатларининг БМТ қошидаги доимий вакили Мадлен Олбрайт НАТОга аъзо давлатлар раҳбарларининг Брюсселда ўтажак учрашуви арафасида АҚШ Президентининг махсус элчиси сифатида Европа мамлакатлари бўйлаб сафарга чиқди.

Сафар мобайнида Мадлен Олбрайт Албания, Болгария, Румыния ва Словения мамлакатлари Президентларига Америка раҳбарининг шахсий номасини топширади, Польша, Венгрия, Чехия ва Словакия раҳбарлари билан учрашади. Шунингдек, у Греция ва Германияга ҳам боради.

РАСМИЙ ВАКИЛНИНГ БАЁНОТИ

● ВАШИНГТОН. Сурия қўпорувчиларга бошпана беришда давом этар экан, у террорчиликни қўллаб-қувватловчи мамлакатлар рўйхатида тураверади, деб баёнот берди АҚШ давлат департаментининг расмий вакили Майкл Маккэри.

Маккэри АҚШ Президенти Билл Клинтон билан Сурия Президенти Ҳафиз Асад 16 январь куни Женевада учрашажагини тасдиқлади. Унинг айтишича, учрашув чоғида Президент Клинтон АҚШни ташвишга солаётган террорчилик муаммоси хусусида сўз юритади.

ОДАМЛАР ЗАҲАРЛАНМОҚДА

● ОТТАВА. РАТА—ТАСС мухбирининг хабарига қараганда, ўтган йил ичида Ванкуверда 200 киши гиёҳванд моддалардан заҳарланиб дунёдан ўтган.

Бир йил илгари мазкур шаҳар жойлашган вилоятда худди шу сабаб билан 155 нафар киши ўлган эди.

Минтақавий суд — тиббиёт терговчиси Лэрри Кэмпбеллнинг айтишича, одамлар, асосан, ўта заҳарли ҳисобланган героинни истеъмол қилиш оқибатида заҳарланмоқда.

ҚАЙТА САЙЛАНДИ

● НАЙРОБИ. Генерал Муҳаммад Фарах Айдид Сомали миллий альянси (СМА) раиси лавозимига қайта сайланди.

Шундай қилиб, у Сомалидаги йирик ҳарбий-сиёсий гуруҳни олти ой давомида бошқариб туриш учун навбатдаги ҳуқуқни қўлга киритди.

Ўтган йилнинг ёзида БМТ тинчликни сақлаш кучлари Муҳаммад Айдид ва унинг тарафдорларини қўлга олиш учун кенг қамровли ҳарбий ҳаракатларни бошлаган эди. Аммо, орадан тўрт ой ўтгач, улар исёнкор генерални тутиш фикридан воз кечиш ва тинч музокаралар йўлига ўтишга мажбур бўлди. Бу муваффақият СМА раҳномасининг нуфузини янада ошириб юборди.

ТАХТ ВОРИСИГА БАҒИШЛАНДИ

● ПХЕНЬЯН. «Музаффармиз фақат сиз билан», — бугунги кунда Корея Халқ Демократик Республикаси меҳнаткашлари ёд олиб ва куйлаб юрган қўшиқ шундай номланади.

Ушбу мусиқий асар республика Президенти Ким Ир Сенинг ўғли ва расмий вориси Ким Чен Ирга бағишланган.

«Қўшиқда халқимизнинг кўтаринки кайфияти ўринли ифодаланган, у фирқа аъзолари ҳамда меҳнат аҳлига қизғин фаолият учун зўр илҳом бағишлайди», деб ёзади «Нодон синмун» газетаси. Қўшиқни оммавийлаштиришда мамлакат ойнаи жаҳони фаоллик кўрсатмоқда.

ҲИНДИСТОН МАЛАЙЗИЯГА ЁРДАМ БЕРАДИ

● Малайзия ҳукумати ўтган йили Россиядан МИГ-29 типидаги 18 та қирувчи самолёт сотиб олишга қарор қилган эди.

Ҳиндистон мудофаа вазирлиги Малайзияга мутахассислар тайёрлашда ёрдам беришга рози бўлди. Малайзия мудофаа вазири Муҳаммад Нажиб Абдул Раззоқнинг айтишича, яқин кунларда 100 нафар малайзиялик учувчи Ҳиндистонга юборилади. Улар нафақат самолётни бошқариш, балки уни таъмирлаш ишларини ҳам ўрганадилар.

ГРЕЦИЯДА ҲАРБИЙ БАЗА ПОРТЛАДИ

● Шимолий Атлантика блокининг Греция пойтахти Афина шаҳри ҳудудида жойлашган ҳарбий базасида кучли портлаш содир бўлди. Фалокат натижасида 30 киши яраланган.

Махсус текширув комиссиянинг хулосасига кўра, портлаш электр симидан чиққан учқун натижасида юз берган.

БОЛГАРИЯ ҲУКУМАТИНИНГ ҚАРОРИ

● Болгария ҳукумати янги йил бошида мамлакат ҳудудига валюта олиб кириш ва олиб чиқиш тартибларига ўзгартишлар киритди.

Янги қоида бўйича ҳар бир фуқаро хорижга минг долларгача миқдордаги валютани эркин олиб чиқиши мумкин. Минг доллардан ўн минг долларгача миқдордаги валютага махсус рухсатнома зарур бўлади. Ўн минг доллардан юқори миқдорга эса Болгария миллий банкининг махсус рухсатномаси бўлиши керак. Февраль ойининг бошидан кучга кирадиган бу қонунни бузган шахсларга 500 минг лев миқдорида жарима солинади, деб хабар беради «Континент» газетаси.

(Жаҳон ахборот агентликлари ва рўзномалардан олинди).

Янгиликлар Воқеалар Хабарлар

ИНСОФ САРИ БАРАКА!

ОСИЁ БОЗОРИ

№ 46

1994 йил 11 январь

"ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ" ГАЗЕТАСИНИНГ АХБОРОТ-ТИЖОРАТ ИЛОВАСИ

• *Иқтисод, ислоҳот, ижобат*

ОЛТИНСОЙНИНГ ОЙДИН ЙЎЛИ

Олтинсойликлар меҳнаткаш, танти халқ. Улар ўз ишини билиб қиладиган, бировга оғирини ташламайдиганлар хилидан. Бу юрт кишилари азалдан деҳқончилик, чорвачилик билан шуғулланиб келишган. Шунинг орқасидан тирикчилигини ўтказганлар. Олтинсой тумани меҳнат аҳли ҳам республикамиз мустақилликка эришганидан қувониб, истиқлолимиздан куч-қувватга тўлиб ишлаётирлар.

Юртбошимиз илгари сурган беш тамойилнинг бири ва асосийси — иқтисоддир. Бугунги кунда иқтисодиётимизни яхшиламай туриб, олға ҳаракат қилиб бўлмаслигини ҳаёт ўзи кўрсатди. Туман ҳокими, Ўзбекистон халқ депутати Тошпўлат АБДУРАҲМОНОВ билан суҳбатимиз ана шу мавзуда бўлди.

— Тошпўлат ака, аввал иқтисод, деган гап бор. Шу нуқтаи назардан қараганда, туманда иқтисодий ислоҳотлар қандай бораяпти?

— Дарҳақиқат, ҳаёт олдимизга масъулиятли вазифа қўймоқда. Келажаги буюк давлат — Ўзбекистонимиз гуллаб-яшнаши учун ҳар биримиз бор куч ва ғайратимиз билан меҳнат қилишимиз лозим. Бунинг учун у ҳоким ёки оддий фуқаро бўладими аввало ватанпарвар бўлмоғи керак. Мустақиллик туфайли ўз тақдиримизни ўзимиз белгилаш, эмин-эркин меҳнат қилиш бахтига муяссар бўлдик.

Ислоҳот деганимиз ўзгариш ясамоқ дегани. Шу маънода қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларни тезроқ амалга оширишимиз даркор. Туманимиз асосан мева-узумчиликка ихтисослашган бўлса-да, бошқа тармоқлар ҳам ривож топаётир. Ўтган йилги натижаларга назар ташлайлик. Деҳқонларимиз 1300 тонна пахта йиғиштириб олишди. 40 минг тонна узум қабул пунктларига топширилди. Шундан минг тонна майиз қилинди.

Туманда 18 та фермер хўжалиги фаолият кўрсатяпти. Тўғри, айрим хўжалик раҳбарлари орасида фермерлик тараққиётига қаршилари ҳам бор. Улар ҳамон эскича фикрлашдан қутула олмаяптилар. Аввалгидай ҳамма менга тобе бўлса дейдилар. Агар биз шу йўсинда фикр қилиб, иш юритсак ҳеч нарсага эриша олмаймиз. Баландпарвоз гаплар замони ўтди энди. Иқтисодий ислоҳотлар талаби шундай.

Очиғи, қийинчиликларга қарамасдан бизда фермерлик равнақ топаяпти. Фермерлар сони кўпайиб бормоқда. Раут Абраев деган фермеримизнинг қарамоғида 600 бош қўй, 20 та от, туя-қулуни ва 176 бош қорамоли бор. Унга 24 гектар ер ажратиб берилган. Болачақаси билан ишлаяпти. Натижаси чакки эмас. Ўтган йили 76 тонна гўшт топширди. Бошқа фермерлар хусусида ҳам шундай илиқ сўзларни айтишим мумкин. Раут Абраевни мисол қилиб келтирганимнинг боиси шуки, фермерчилик кони фойда экан. Чорвани юксалтираман, мол туёқ сони кўпайтириб, гўшт, сут сероб бўлсин дейдиган раҳбар фермерларга ёрдам бериши керак.

— Туманни ҳам катта рўзғорга қиёс қилса бўлади. Одамларни едириш, кийинтириш керак. Бунинг учун эса уларга иш жойлари топиб бериш талаб этилади...

— Гапингизни тушундим. Аҳолининг меҳнат билан банд қилиш масаласи диққат-эътиборимизда турибди. Ҳозир бизда 70 та кичик корхона бор. Шулардан бири узум данагидан ёғ олаяпти. «Аброр» кичик корхонаси ходимлари мол айирбошлаш йўли билан Россиядан темир олиб келиб, ҳар хил ускуналар ясаяпти. 40 киши меҳнат қилаётган мазкур корхона фаолиятидан аҳоли мамнун. Италияликлар билан ҳамкорликда мева-сабзавот маҳсулотларини қуритадиган «Санвич» қўшма корхонаси ташкил этилган. Натижада маҳсулотлар ириб-чириб кетиш қолларига чек қўйилди.

Мавриди келиб қолди, айтмасам бўлмас. Энди биз фақат мева-сабзавот етиштирмасдан тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш сари дадил қадамлар қўймоқдамиз. Яқин вақтларга қадар узумни арзон-гаровга четга сотиб юборар эдик. Улар маҳсулотимизни қайта ишлаб қиммат баҳода ўзимизга сотишарди. Чунки, у пайтлар шундай корхоналаримиз йўқ эди-да. Ҳозир аҳвол бўлакча. Қатор корхоналар ишлаб турибди.

Бундан давлат ҳам, халқимиз ҳам манфаат кўряпти. Энг асосийси, одамларни иш билан банд этишдек долзарб масала ечимини топяпти.

— Тошпўлат ака, кўп нарса даромадга боғлиқ. Шундай эмасми?

— Албатта. Чўнтаги бақуввват хўжаликнинг қўли узун бўлади. Қолаверса, чиқим ҳам даромадга яраша қилинади. Туманимизда ўтган йили бир қанча маданий-маиший объектлар қурилиб, фойдаланишга топширилди. Жумладан, 8 та янги мактаб ишга туширилди, бир сменада 200 беморга хизмат кўрсатадиган поликлиника қурилди. Аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож тоифаларига ғамхўрлик кўрсатиляпти. Тумандаги 1020 нафар ногироннинг барчаси оталиққа олинган. Йил якуни бўйича 10 миллиард сўм даромад қилинган бўлса, шунинг 2 миллиарди соф фойдадир. Бу маблағлар биринчи навбатда қурилишга, ёрдамга кўз тикиб турган кишиларга, хуллас, халқимиз турмуш тарзини янада яхшилашга сарф қилинади.

— Туманда Президент Фармонлари қандай бажариляпти?

— Юртбошимизнинг чиқарган ҳар бир Фармонида халқимизнинг туб манфаати ётади. Шундай экан, уни бажаришимиз шарт. Илгарилари ер бериш оғир масала эди.

Мабодо, уй қураман деганларга бир қарич ер ажратсангиз борми, бошингиз балога қоларди. Ёз-ёз, текшир-текшир. Буларнинг барн бошимиздан ўтган. Хайриятки, Президентимизнинг аҳолига томорқа ва уй-жой қуриш учун ер бериш тўғрисида махсус Фармони чиқди. Буни ўз вақтида ва айни чоғда халқ ҳоҳиш-иродасини ўйлаб қилинган улкан ишлардан бири, деб ўйлайман.

Туманимизда ҳам Фармон ижросини таъминлаш мақсадида махсус комиссия тузилиб эҳтиёж сезганларга ер берилди. Россиядан мавозе йўли билан юзлаб вагон қурилиш материаллари олиб келинди. Одамлар оғирини енгил қилишда «Томорқа хўжалиги» акционерлик жамияти раиси Отамурод Мустановнинг хизмати катта бўлди. Бу ташкилот уй-жой қураётганларга ёғоч-тахта етказиб беряпти. Хонадонлар тоза ичимлик сув билан таъминланди. Навбатдаги вазифа — газлаштиришни ниҳоясига етказиш.

— Ҳоким ва айни пайтда депутатсиз. Оғирлик қилмайдими?

— Депутатлик ва ҳокимлик вазифаларини бирга олиб боришни мақсадга мувофиқ, деб ўйлайман. Назаримда иккаласи бир-бирини тўлдиради, умум ишга фойдаси тегади. Фуқароларни қабул қилиш оддий ишим. Сайловчилардан тушган наказларни бажаришда эса тумандаги идоралар билан келишиб ҳал қиламан. Ҳамиша эл орасидаман. Арз-шикояти борларни ҳоҳ ишхонада бўлсин, ҳоҳ далада бўлсин эшитаман, ҳал қилиш чораларини кўраман. Қолаверса, депутат ҳам, ҳоким ҳам аслида халқ учун хизмат қилишади. У одамларнинг ташвиши билан яшаши, уларнинг оғирини енгил, узоғини яқин қилишда кўмак берувчи бўлиши лозим.

— Туман келажагини қандай тасаввур қиласиз?

— Беш йилликка мўлжалланган дастуримиз бор. Ҳамма гап — яхши ниятларимизни амалга оширишда қолган. Олтинсойликлар ойдин йўлга чиқиб олишди. Энди биз мустақиллигимизни янада мустаҳкамлаш йўлида бир ёқадан бош чиқариб меҳнат қилишимиз зарур. Дастурхонимиз тўкинлиги, юртимиз ободлиги, мамлакатимиз фаровонлиги учун ҳар қанча тер тўксак арзийди.

Равшан ШОДИЕВ.

ОБЛИГАЦИЯЛАРИНГИЗНИ ТЕКШИРИНГ!

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ 1992 ЙИЛ 12 ФОИЗЛИ ИЧКИ ЮТУҚЛИ ЗАЕМИ

1993 йил 30 декабрь Фарғона шаҳрида ўтказилган еттинчи ютуқлар тиражининг

РАСМИЙ ЖАДВАЛИ

ЮТУҚЛАР ЗАЕМИНИНГ ЕТТИТА РАЗРЯДИДАГИ СЕРИЯ ВА НОМЕРЛАРИ ҚУЙИДАГИЧА БЎЛГАН ОБЛИГАЦИЯЛАРГА ЧИҚДИ:

Серияси	облигация номерлари	ютуқ миқдори (сўм билан)	Серияси	облигация номерлари	ютуқ миқдори (сўм билан)
00087	037*)	25000	24777	083*)	50000
00714	1—100	2000	24911	056*)	25000
01291	1—100	5000	25444	031*)	25000
01501	1—100	5000	25576	1—100	5000
01596	016*)	25000	25897	090*)	25000
01854	1—100	5000	26092	069*)	25000
02008	1—100	2000	26752	1—100	5000
02195	004*)	25000	27361	1—100	5000
02569	054*)	25000	27674	056*)	25000
02687	1—100	5000	28125	1—100	5000
02748	1—100	5000	28179	016*)	25000
02784	1—100	10000	28570	1—100	5000
03054	1—100	2000	28608	044*)	25000
03236	019*)	50000	29140	1—100	5000
03303	1—100	5000	29384	050*)	50000
04061	009*)	25000	29498	1—100	5000
04265	1—100	5000	29637	1—100	5000
04405	1—100	5000	29802	1—100	5000
04591	1—100	5000	29963	090*)	25000
04659	080*)	50000	30110	1—100	10000
04707	1—100	5000	30289	061*)	250000
04823	012*)	50000	30594	1—100	5000
05109	011*)	50000	30602	003*)	25000
05234	025*)	50000	30694	1—100	5000
05440	1—100	2000	30786	1—100	5000
05445	1—100	5000	31235	083*)	25000
05614	014*)	50000	31508	1—100	5000
06092	002*)	25000	31748	037*)	25000
06420	1—100	5000	31797	1—100	5000
06488	1—100	5000	32227	1—100	5000
06578	1—100	5000	32635	1—100	5000
07809	1—100	5000	33401	1—100	5000
08045	043*)	25000	33570	051*)	25000
08054	064*)	25000	33606	052*)	50000
08088	1—100	5000	33656	070*)	25000
08157	1—100	5000	33697	1—100	5000
08404	1—100	2000	33942	021*)	100000
08559	017*)	50000	34185	1—100	5000
08775	1—100	5000	34316	1—100	5000
08874	1—100	5000	34409	008*)	25000
09461	004*)	25000	34617	040*)	50000
09963	1—100	5000	34626	1—100	5000
10128	1—100	5000	34882	1—100	5000
10439	1—100	5000	34970	1—100	2000
10792	1—100	5000	35457	086*)	50000
10963	1—100	2000	35475	010*)	50000
11076	1—100	5000	36543	1—100	5000
11299	1—100	5000	36832	1—100	5000
11332	073*)	25000	36920	1—100	2000
11419	1—100	5000	36961	1—100	5000
11498	091*)	25000	37126	021*)	50000
11500	028*)	25000	37181	075*)	25000
11717	050*)	25000	37202	1—100	10000
11895	1—100	2000	37238	1—100	5000
12613	080*)	25000	37275	084*)	50000
13010	1—100	5000	37649	1—100	5000
13435	085*)	25000	37708	008*)	50000
14280	063*)	25000	37844	058*)	25000
14891	032*)	50000	38307	057*)	25000
15226	1—100	5000	38315	1—100	5000
15914	1—100	5000	38702	1—100	2000
16011	1—100	5000	39269	050*)	50000
16268	1—100	10000	40165	1—100	5000
16742	1—100	5000	40770	1—100	5000
16771	068*)	50000	40976	1—100	5000
16801	002*)	25000	41312	1—100	5000
17045	075*)	50000	41371	1—100	5000
17049	1—100	5000	41556	1—100	10000
17107	060*)	50000	41719	1—100	2000
17294	089*)	25000	41935	010*)	25000
17392	1—100	5000	42753	1—100	2000
17394	1—100	5000	43810	1—100	5000
17635	1—100	5000	44057	1—100	5000
17922	1—100	5000	44129	1—100	2000
18225	099*)	50000	44241	1—100	2000
16392	1—100	5000	44551	088*)	100000
18569	044*)	25000	44623	1—100	5000
18978	1—100	2000	44716	026*)	25000
18998	1—100	5000	45118	1—100	2000
19499	069*)	50000	45227	1—100	5000
20247	094*)	100000	45415	062*)	25000
20733	058*)	25000	45603	1—100	10000
21204	045*)	25000	45985	1—100	5000
21435	003*)	25000	46122	1—100	5000
22161	1—100	5000	46517	1—100	5000
22212	1—100	5000	46646	022*)	25000
22298	090*)	25000	46817	1—100	2000
22708	1—100	2000	46894	035*)	25000
22830	1—100	2000	46951	1—100	5000
23100	1—100	5000	47770	1—100	10000
23158	030*)	25000	47819	1—100	5000
23247	021*)	25000	47965	1—100	5000
23343	1—100	10000	48280	1—100	5000
23480	1—100	5000	48526	1—100	10000
23526	084*)	50000	48843	1—100	10000
23574	057*)	100000	48961	030*)	25000
23609	1—100	2000	49156	044*)	25000
23906	1—100	2000	49291	066*)	25000
24176	026*)	100000	49509	083*)	50000
24451	1—100	5000	49790	1—100	5000

*) Шу seриядаги облигацияларнинг қолган 99 номерига 2000 сўмдан ютуқ чиқди.

Жадвалда 500 сўмлик облигацияларга чиққан ютуқлар кўрсатилган. 1000 сўмлик облигацияларга бир хил миқдорда 10000, 5000, 2000 сўмлик ютуқ чиққан тақдирда катта ютуқ чиққан сериядаги облигацияларнинг барча номерларига айнан 20000, 10000, 4000 сўм ютуқ тўланади.

1000 сўмлик облигация номерларидан бирига 25000, 50000, 100000, 250000 сўм миқдорида ютуқ чиққанда унинг иккинчи номерига 2000 сўм чиқади ва облигация бўйича 27000, 52000, 102000, 252000 сўм тўланади.

250 сўм қийматидаги облигацияларга 500 сўмлик облигация чиққан ютуқнинг ярми тўланади.

Ютуқ пулига чиққан облигациянинг бевосита қиймати ҳам киради.

Ушбу жадвал расмий ҳужжат ҳисобланиб, Ўзбекистон Республикаси Жамғарма банкининг муассасалари томонидан ана шу ҳужжат асосида газетанинг кейинги сони чиққан кундан бошлаб ютуқларни белгиланган тартибда тўлай бошлайди.

Ютуқлар тиражини ўтказиш комиссиясининг раиси — Фарғона шаҳар ҳокими ўринбосари Б. БУРХОНОВ.

Тираж комиссияси масъул котиби — Ўзбекистон Республикаси Жамғарма банки комплекс хизмат кўрсатиш бошқармасининг бошлиғи А. ҲАЙДАРОВ.

ЎЗБЕКИСТОН ДИЗАЙНИ ФОНДИ

ТАВСИЯ ЭТАДИ

Ҳаммаси офис учун:

- офис мебеллари;
- офис ускуналари;
- идора моллари;
- фирма нишонлари;

Моллар АҚШ, Швеция, Италия, Германия ва Россияда ишлаб чиқарилган.

КЎРГАЗМА-САВДО МАНЗИЛИ: ЎЗБЕКИСТОН ПРОСПЕКТИ, 49а уй. ТЕЛЕФОН: 44-13-66, 44-13-67.

ДИЗАЙН

АЗИЗ ҲАМШАҲАРЛАР ВА ПОЙТАХТИМИЗ МЕҲМОНЛАРИ

СИЗЛАРНИ **«САЛОМАТЛИК МАРКАЗИ»** ФИРМАСИДА ИШЛАЕТГАН **МАЛИКА АЗИМОВА** ШИФОКОРЛАР ГУРУҲИ ҚАБУЛИГА ТАКЛИФ ЭТАМИЗ.

Сиз бу ерда дори-дармонсиз остехондроз, суяк-бўғин касалликлари, ошқозон, ичак, жигар, буйрак, юрак-қон томир хасталиклари, невроз, урологик ва гинекологик хасталиклардан 7—10 кун мобайнида халос бўласиз, танингиз соғломлашиб, ёшара бошлайсиз.

Тиббий муолажа машғулотлари ҳар душанбадан бошланиб 7 кун давом этади.

Қабулга 15 ёшдан 65 ёшгача бўлган дардмондларни чорлаймиз.

Ҳомиладор аёллар, онкологик ва юқумли касалликлар билан хасталанган беморлар қабул қилинмайди.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ. Тошкент. Амир Темур хиёбони, «Правда Востока» кўчаси, 6. (Свердлов концерт зали ёнида). Телефон: 33-49-20, 33-80-00.

*

ВАҚТИМИЗ — БОЙЛИГИМИЗ

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ходимларига дунёнинг исталган жойидаги шериклар билан боғланиш учун атиги бир неча дақиқа кифоя. Банк REUTER иқтисодий ахборот хизмати абонентлари қаторидан жой олганидан кейин ана шундай имконият туғилди.

REUTER — Жаҳондаги етакчи ахборот агентлиги бўлиб, унинг қароргоҳи Лондон шаҳрида. Барча етакчи банклар ва молия муассасалари ана шу хизматнинг обуначиларидир. REUTER тизими орқали валюталарнинг қадри, валюта бозорларини, қимматбаҳо қоғозлар ва металлар бозоридаги аҳвол ҳақида, ушбу бозорларнинг ривожланиш истиқболлари тўғрисида жуда батафсил ахборотни, йирик товар-хом ашё биржаларидаги янгиликларни, сиёсий ва бошқа ғоят хилма-хил янгиликларни олиш мумкин.

В. РУДАКОВА,
Ўзбекистон Марказий банки матбуот хизмати ходими.

• *Қари бор уйнинг — зари бор*

ТИНИБ-ТИНЧИМАС БОБО

Саксон тўрт баҳорни кўрган Камол ҳожи бобо Исаевни вилоят аҳли яхши танийди. У кишининг суяги меҳнатда қотган. Ҳозир ҳам тиним нималигини билмайди.

— Ҳали ҳам «Мана мен» деган йигитларни кетмон чопишда чарчатиб қўяди, — дейди дўсти ҳақида ғурур билан Қўйчивой ота Ўрмонов,— Қишда иссиқхонада ишласа, ёзда далада тер тўкади.

Ҳа Камол бобо жамоа хўжалигида ишлаб юрган пайтларидаёқ, бундан ўттиз беш йил олдин олти сўтихлик томорқасида иссиқхона ташкил этди. Маълумки, жамоа хўжалиги берган ойлик улоқ-қуроқдек катта оилани қопламасди. Айниқса, қишда жамоа хўжалигидан ойлик олиш қийин эди. У ўз томорқасида астойдил ишлаб, қиш ичи кўчатлар етиштира бошлади. Ҳар баҳорда 30-40 минг тупдан помидор кўчати етиштирди. Кўчатдан бўшаган иссиқхонани яна тайёрлаб, ўз кўчатларидан экади. Бу пайтда кўчатларининг олди гуллай бошлаган бўлади. Қарабсизки, май ойи бошида помидор пишади. Ўзи эса жамоа хўжалиги ишларига ҳам, маҳалла маросимларида бош бўлишга ҳам вақт топади. Томорқада турли соҳаларда меҳнат қилаётган ўғиллари Мамадали, Одилжон, Солижон, Каримжон, Абдумўминжонлар меҳнат қиладилар.

— Худога шукур, меҳнат билан ёмон бўлмаяпмиз, — дейди Камол ҳожи бобо. — Иссиқхонадан, томорқамиздан олинаётган даромад ҳар қалай яхши. Эрта баҳорда қўлдан пул қочган маҳалда кўчатларимиз тайёр бўлади. Сотиб, рўзғорга ишлатамиз. Масалан, ўтган йили юз минг сўмлик кўчат сотдик. Яна ўзимизнинг томорқаларимизга ҳам шу кўчатлардан экканмиз. Ҳосилини сотиб, ишлатдик. Суммасини билмадиму, умуман, кийиниш, еб-ичишимизда муҳтожлик сезмаяпмиз. Бундан ташқари, ҳовлимиздаги узумдан ҳам яхшигина даромад олиб турибмиз.

Камол ҳожи бобо ҳалол меҳнати ҳисобига келган даромад туфайли саккизта фарзандини уйли-жойли қилди. Тўққизинчи фарзандини ҳам турмушга узатишга тайёргарлик кўряпти. Айни кунларда тўй қилишнинг ўзи машаққат. Бобо эса яна икки набирасини кўзи тиригида уйлантириб қўймоқчи. Камол бобонинг серғайратлигига яраша турмуш ўртоғи Кўпайхон ая ҳам тиниб-тинчимас. У ҳам ҳар йили пилла қурти боқиб, пилладан яхшигина даромад олади.

Ҳожи бобо жамоа хўжалиги ишларида фаол қатнашгани, моҳир муҳандислиги, жамоа хўжалиги ҳосилдорлигини оширишда катта ҳисса қўшгани учун қишлоқда биринчи бўлиб орден олганлардан. Бундан ташқари, қатор-қатор медаллар, фахрий ёрлиқлари ҳам бор. Ўтган йили ёзда Каъбатуллоҳни зиёрат қилишдек бахтга мушарраф бўлиб, қишлоқнинг биринчи Ҳожи бобоси бўлди. Ҳаж сафарига кетмасдан олдин маҳалла масжидига ўн беш минг сўмлик ёрдам берган бўлса, ҳалигача битмаган масжид қурилишига бу йил ёғоч, тепасини ёпишга шифер, турли қурилиш материаллари олиб, икки миллион сўмлик ёрдам берди. Бешов ўғлини ҳам ҳовли, жойли қилиб, уйлаб қўйди. Ўғиллари ҳам ўзига ўхшаб меҳнатсевар, бували-жували. Бобонинг набиралари 34 та, чевара, эвараларни ҳам кўрсам, деб ният қилади.

Айни кунларда бобо иссиқхоналарни экинга тайёрламоқда. Жамоа хўжалигидан пудратга олган 2,5 гектар еридаги пахта ҳосилдорлиги 40 центнерданга етди. Умри ҳалол меҳнат билан ўтаётган бу диёнатли инсон топган даромадини болаларига, халқ қурилишларига сарфлабгина қолмай, муҳтожларга, қаровчисиз кимсаларга ҳам сарфламоқда.

— Камол отадан ва унинг болаларидан ўла-ўлгунча миннатдорман, — дейди уйида хасталик тўшагида ётган Собир ака Оқбўтаев кўзида ёш билан, — менинг ўғлим йўқлигини унинг ўғиллари билдиришмайди. Иссиқ-совуғимиздан доимо хабардор бўлиб туришади. Уйимизни эса Камол ота ўз қўллари билан қуриб берган. Илоҳим умрини узоқ қилсин.

Қарилик гаштини суриб юришдек бахтга муяссар бўлса-да, ҳали қўлидан кетмонини қўймай ишлаётган Ҳожи бобога бизлар ҳам узоқ умр, бардамлик тилаб қоламиз.

Неъмат ОРИФ,
Андижон вилояти.

МУАССИСЛАР:
«ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ» ВА «ОСИЁ БОЗОРИ» ГАЗЕТАЛАРИ ИЖОДИЙ ЖАМОАЛАРИ.

Нашр учун масъул:
Тўхтамурод ТОШЕВ.

Ҳафтада бир марта чиқади.
«Осиё бозори» Ўзбекистон Республикаси матбуот давлат қўмитасида рўйхатга олинган. Гувоҳнома № 000176.
Эълон ва билдирувлар нақд пулга ва пул ўтказиш йўли билан қабул қилинади.

ТЕЛЕФОНЛАРИМИЗ: 33-41-89, 32-55-70, 33-38-55, 32-54-12.
БИЗНИНГ МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент шаҳри, ГСП, Матбуотчилар кўчаси, 32, 3-қават, 346- 344-хоналар.
ИНДЕКС: 75487.

• МИЛЛАТ РУҲИ

ТЕАТРНИНГ МИЛЛАТИ БЎЛМАЙДИ

АБРОР ҲИДОЯТОВ НОМИДАГИ ЁШЛАР ДРАМА ТЕАТРИНИНГ БАДИИЙ РАҲБАРИ, ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ АРТИСТИ БАҲОДИР ЙЎЛДОШЕВ БИЛАН ЖУРНАЛИСТ ЮСУФ ЗИЁД СУҲБАТИ

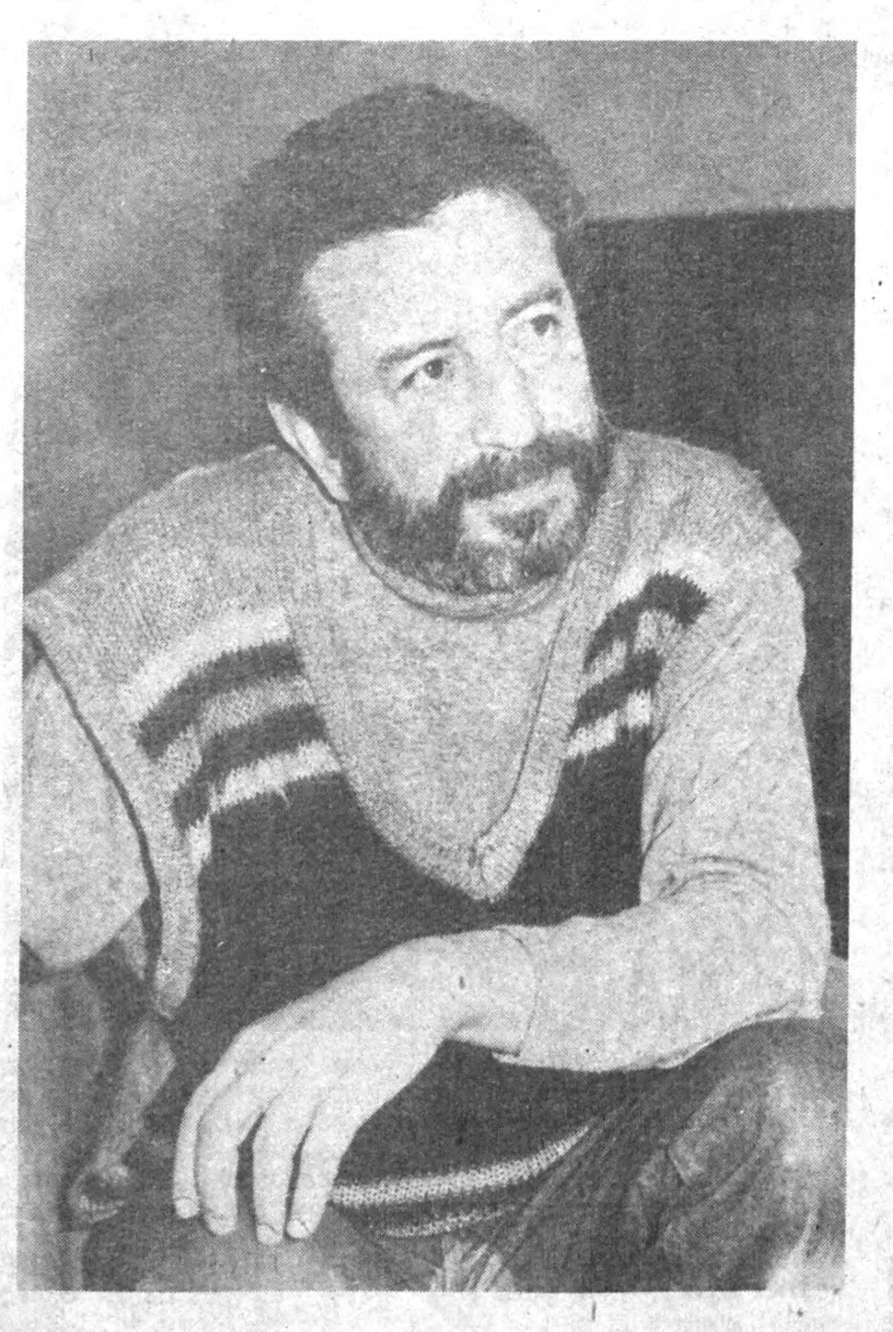

— Баҳодир ака, режиссёрнинг меҳнати ҳар доим ҳам кўзга ташланавермайди. У мудом саҳна ортида «яшайди». Театр ёки кинонинг ютуқ ва камчилигини томошабинлар, одатда, актёрларнинг маҳоратига қараб баҳолайди. Режиссёрларнинг кўпчилигини халқ дурустроқ танимайди ҳам. «Ўзбекистон халқ артисти» унвонини олганингизни эшитдик. Табриклаймиз. Айтинг-чи қаерда туғилгансиз, ота-онангиз ким? Суҳбатимизни шундан бошласак.

— Табрик учун ташаккур, гапни ўзимдан бошласам. Самарқанднинг Каттақўрғон шаҳрида туғилганман, Аям Сорахон Мелиева Ўзбекистон халқ артисти, дадам Турсун Йўлдошев Каттақўрғон театрида ҳам рассом, ҳам режиссёр, ҳам созанда бўлиб ишлаган. У киши барча ўзбек мусиқа асбобларини чалишни билади. Бухоро мусиқа техникумида ўқиган. Аямни ҳам театрга дадам олиб келган. Бобомиз «қулоқ» бўлиб кетганидан кейин аям болалар уйида тарбияланган ва кейинчалик техникумда ўқиган. У киши Каттақўрғон театрида 35 йил директорлик қилган. Спектакль қўйиш билан бирга роллар ҳам ижро этган. Мен Тошкентда «Келинлар қўзғолони»ни қўйганимдан сўнг аям уни Каттақўрғон театрида саҳналаштириб, Фармонбиби ролини ижро этган.

Энди режиссёрнинг меҳнати ҳақида гапирсам, бу касбнинг «туғилгани»га нари борса юз йил бўлгандир. Ўзбек саҳнасида профессионал режиссёрлик эса Тошхўжа Хўжаевдан бошланган, дейиш мумкин. Бу ҳол эллигинчи йилларга тўғри келди. Театрнинг баҳо мезони, менимча, бундай: яхши саҳналаштирилган асар бўлса актёрнинг маҳорати, ёмон саҳналаштирилган асар бўлса режиссёрнинг айби, камчилиги ҳисобланади.

— «Оловли йўллар»да Олчинбек бўлиб назарга тушган эдингиз. Кейинги пайтда кинода кўринмай қолдингиз...

— Олчинбекдан бошқа яна кўп ролларда ўйнаганман. Шуниси қизиқки, фақат номағруб қиёфаларда ўйнаганман. Дунёнинг ишларини кўрингки, ёқимсиз қиёфалар санъатда ҳам адабиётда ҳам яхшироқ ёритилган бўлар ва уларни ижро этиш ҳам мароқли эди. Чунки бундай роллар талқинида актёр ҳаракатларини чеклаб турувчи тўсиқлар атайлабдан қўйилмасди.

Ўша номағруб қиёфаларни қанчалик дағалроқ қилиб кўрсатсангиз, шунчалик маъқул саналар эди. Ижобий қаҳрамонлар эса, аксарият ҳолларда иллатдан ҳоли, ёмонлик қилмайдиган, бир қолипдаги инсонлар бўларди. «Оловли йўллар» фильмида Ўлмас Алихўжаев Ҳамза ролини ижро этганида беҳиҳоя қийналган. Сабаби, Ҳамза сиймоси ҳар қандай иллатдан ҳоли деб ҳисобланар ва унинг талқинига актёр ўзидан бирор нарса қўшиб кўрсата олмас эди. Олчинбек эса — тамоман унинг акси. Инсонга хос барча иллат унда жамулжам. «Жўра қишлоқ» фильмида «Босмачи» бўлиб, «Олтин камар» ва «Золотое руно» фильмларида ҳам ёқимсиз зотларнинг қиёфаларини ўйнаганман. Аслида улар ёқимсиз зотлар эмас, ҳукмрон андозалардан ташқаридаги одамлар эди. Кўряпсизми, у замонларда фильмларнинг номи ҳам русча бўларди.

— «Қора камар»ни саҳналаштирганингизда «Босмачи»ларга бошқача қараш жараёни энди-энди шаклланаётган эди. Шу асарнинг яратилиш тарихи ҳақида гапирсангиз.

— Ёзувчи Шукур Холмирзаевнинг Абдулла Набиев ҳақида ҳужжатли асари бор, биласиз. Спектаклнинг туғилишига шу сабаб бўлган. «Босмачилар» ўзи ким? Улар ёмон одамлармиди? Эҳтимол, шундайдир. Эҳтимол халқни қийнагандир. Балки, тарихчилар айтиб келганидек, юртимизни инглизларга сотмоқчи бўлгандир, балки... Аслида уларнинг нияти нима эди? Аниқ бир нияти бўлгандир. Халққа бу одам ёмон эди, деб бировни ёмонотлиқ қилиб бўлармиди? Фақат ниятини айтганингиздан сўнггина унинг кимлиги маълум бўлади. Мен ишонаманки, «Босмачи»ларнинг нияти пок бўлган. Биз спектаклда биринчи галда уларнинг ниятини томошабинга етказишга ҳаракат қилганмиз. Уларни оқламоқчи ҳам, қораламоқчи ҳам эмас эдик. Ким яхши, ким ёмон эканини халқ ўзи англаб олади. Шунинг учун ҳам саҳнада Абдулла Набиев гапирмайди. Унинг тили кесилган. Бундан ташқари, унинг нияти барчага маълум. Бизга «Босмачи»ларнинг бошлиғи Хуррамбекнинг ғояси керак эди. Умуман, «Босмачи» деган гапнинг ўзи нотўғри. Ўзингиз ўйланг, хорижда ўқиб келган ўзбек йигитларини босмачи деб атаб бўладими? Аслида, бировнинг ерини, мулкини босиб олган одам босмачи-да. Хуррамбек кимнинг ерини, кимнинг мулкини босиб олди? Унга ўхшаш одамларнинг ҳаммасида катта ғоя бўлган. Бу ғоянинг тўғри ёки нотўғрилигини халқнинг ўзи вазиятга қараб ажратиб олади.

— Ўзбек актёрларининг азалий мавзуси — театрга одам кирмай қўйди, деган гапга сиз қандай қарайсиз?

— «Санъат халқники» деган ибора бор. Лекин санъат шунчаки томошаталаб халқники эмас. Таъбир жоиз бўлса, руҳий эҳтиёжманд халқники. Халқни билмоқчи бўлсанг, унинг санъатини бориб кўр, дейдилар. Самарқанд, Бухоро, Хива... Мана шуларнинг ўзи санъат.

Болтиқбўйида қизиқ бир воқеа бўлган. Латвияда ҳаммаси бўлиб 11 та театр бор. Шулардан 8 таси Ригада, қолганлари вилоятларда. Бир замон келибдики, одамлар театрга роса ёпирилиб кира бошлабди. Шунда санъатшунослар, театршунослар ваҳимага тушиб мажлис ўтказибди ва «нима бало, асарларимиз шунчалик саёзмики, томошахоналаримиз одамга тўлиб кетяпти», дейишибди. Уларга бу ҳолат ваҳимали туюлган. Биз эса томошабинимиз кам, деб нолиймиз. Агар бирор бир спектаклга одам ура-ур бўлса, демак, бу асарда бир нуқсон бор. Аслида, биздаги аксарият томошабиннинг ҳам даражаси ҳаминқадар. Ҳамма гап мана шунда. Бизга ўйлайдиган, фикрлайдиган томошабин керак. Ҳозирги томошабинимиз эса яхши деган асаримизни ҳам тўла ҳазм қилолмайди. «Қора камар»ни саҳналаштирганимизда пойтахтда қўним топган зиёлилардан анчаси келиб кўрди. Шунинг ўзи ҳам мен учун катта гап. «Келинлар қўзғолони» 750 марта қўйилган. Унинг йўли бошқа. Лекин «Қора камар»ни 750 марта кўрсатолмайман. Кутубхоналарга боринг, халқимизнинг нималарни ўқиётганини кўрасиз. Гоҳо «Нега Америка киноларига одам кўп киради?» деган гапни эшитиб қоламан. Кўчада китоб сотиляпти. У ерда Алишер Навоийнинг китоблари ҳам, Шекспирнинг китоблари ҳам, Толстойнинг китоблари ҳам бор. Лекин одамлар зўр бериб «Анжелика»га ёпишади. Бу замонда асар қанчалик олди-қочди гапга бой бўлса, одамларга шунчалик ёқадиган бўлиб қолди. Энди яна Америка фильмларига қайтайлик. Уларда на фикр, на мушоҳада бор. Бори енгил-елпи гаплар, холос. Лекин тан олиш керакки, уларда яхши актёрлар кўп. Театрга одам кирмай қўйди, деб койиниш билан иш битмайди. Изланиш, ўрганиш керак. Театр одамни тарбиялайди, дейишади, йўқ, театр одамни тарбияламайди. Бизга тарбияланган томошабин керак. Одамларда театр ҳақида тушунча бор, лекин театр нима учун кераклигини кўпчилик билмайди, назаримда. Суқротнинг бир гапи бор: «Биз бор-йўғи тушунчага эга одамлармиз, лекин кўп нарсани билмаймиз», дейди у.

— Унвону мукофотларга муносабатингиз қандай?

— Унвон одамнинг ақлига ақл, истеъдодига истеъдод қўшмайди. Унвон, мукофот деган нарсаларнинг барчаси нисбий. Бир замонлар Усмон Юсупов баъзан томоша охирида саҳнага чиқар экан-у, актёрнинг қўлидан тутиб: «шу артистга «хизмат кўрсатган» унвонини берсак нима дейсизлар?» деб залга мурожаат қилар экан. Мабодо томошабинлар маъқул деса, тамом, қарабсизки, шу оннинг ўзида бир артист унвонли бўлиб турибди-да.

Китоб ўқиб фақат онгни ўстириш мумкин. Санъаткорлик эса, илоҳий неъмат, уни на китоб ўқиб, на буйруқ орқали эгаллаб бўлади. — У Оллоҳнинг инояти.

Баъзи актёрлар катта роль ўйнасам кўзга ташланаман деб ўйлайди. Саҳналаштирилаётган асарнинг матни тўғрими, хатоми, бу ҳақда бош қотирмайди. Актёр роль ўйнаганида руҳ билан алоқага киришади. Ўша руҳ актёрга «жон» бахшида этсагина асар муваффақиятли чиқади.

Бир ривоят эсимга тушиб қолди. Қайсидир юртнинг подшоҳи оламдан ўтиб, қил кўприкка етганида дафъатан сўров бошланиб қолади:

— «Не гуноҳинг бор, сўйла?» — дейди овоз.

— «Мен жанг қилиб, қон тўкканман» — дейди подшоҳ.

— Жанг бўлганидан кейин қон тўкилади-да. Бу оғир гуноҳ эмас. Хўш, яна қандай ношаръий иш қилгансан?

— Қайсики юртни фатҳ этсам, ҳукмдорнинг мулкини, ҳарамини ўз инон-ихтиёримга олар эдим.

— Ғолиб шоҳ мағлуб шоҳ мулкини, ҳарамини ўз инон-ихтиёрига олади-да. Бу ҳам оғир гуноҳ эмас. Ўйлаб кўр, яна не ножоиз қилмишинг бор?

— Қайсидир шаҳарда бир бандaнинг кўзини ўйдирган эдим.

— Ул банда ким эди?

— Мусаввир эди.

— Оҳ, гуноҳи азимга ботибсан. Энг оғир гуноҳинг мана шу — дебди овоз.

— Ахир, бу не адолатки, қанча мардуми касни ўлдирганим гуноҳ бўлмаса-ю, бир бандaнинг кўзини ўйдирганим гуноҳга йўйилса? — деб ўртанибди подшоҳ.

— Оҳ, ғофил банда, унинг ўйилган қароғи менинг қароғим эди-ку? — деган экан шунда овоз.

Санъаткорнинг истеъдоди — Оллоҳнинг истеъдоди, қўшиқчининг овози — Оллоҳнинг овози. Демак, Оллоҳ томонидан берилган истеъдоднинг ўзи санъаткор учун энг бебаҳо неъматдир.

— Илгари коммунистик назариялар «санъат — санъат учун» деган қоидани мудом танқид тиғига тутар ва у қоидага қарама-қарши ўлароқ ҳар қандай бадиий асар маълум мафкурага бўйсунмоғи шарт, деган фикрни майдонга ташлар эди. Ҳозирги шароитда санъатнинг асл моҳияти, сизнингча, нималардан иборат бўлмоғи керак?

— Биз сиёсатга аралашмаймиз, деган гапни кўп эшитаман. Бу — ноўрин гап. Негаки, ижтимоий ҳаётда сиёсатдан ҳоли нарсанинг ўзи йўқ. Гапирадиган, фикрлайдиган одам борки, сиёсатга аралашади. Театр — жуда катта сиёсат ўчоғи. Яна Америка фильмларини эслайлик. Уларнинг бир фильмида давлат байроғи беш-олти бор кўрсатилади. Қаранг, ҳатто неча бор кўрсатиш лозимлиги ҳам белгилаб қўйилган. Демак, санъат сиёсат измидан бутунлай чиқиб кетолмайди. Бироқ мен театрда сиёсат билан бирга фалсафа ҳам бўлса дейман. Санъатнинг асл моҳияти ҳам шунда-да... «Худога илтижодан бошлангансан, театр», деган гап бор. Шундай экан, ҳар бир асар, аввало, Оллоҳга илтижодан бошланмоғи керак.

— Шўро даврида саҳналаштирилган асарларингизга ҳозир қандай қарайсиз? Уларнинг қай бирини кўрмасам, эсласам, дейсиз?

— Ҳечам бундай демайман. Тўғри, бўш асарларим кўп. Айримларини репертуарлардан чиқартириб ҳам ташлаганман. Эсимда бор, Халқлар дўстлиги саройининг очилиш маросимида Брежневнинг «Қўриқ» асарини саҳналаштирганман. У фирқа йўлбошчисининг 75 йиллик тўйига бағишланган эди. «Қўриқ» жуда жонли асар. Муаллиф, ўзи билиб-билмай, ҳаётни тўлалигича акс эттириб қўйган. Асарнинг турган-битгани фожиа. Ундан маълум бўладики, совет ҳукуматининг қўриқ ерларга ҳужуми мутлақо тайёргарликсиз бошланган. Бу ишда минглаб одамлар қурбон берилган. Шу боисдан «Қўриқ»ни саҳналаштирганимдан сираям афсусланмайман. Озод Абдуллиннинг «Ўн учинчи раис» асарини ҳам саҳналаштирганман. Биласиз, турли хил тақиқлар кўп бўлар эди. Вақтида бу асарни ҳам қоралашган. Кейин шов-шуви Сусловгача етиб боргач, унинг рухсати билан яна намойиш қилинган.

Менимча, ҳар бир ижодкорга олтинчи сезги савқи-табиий ато этилган. Чинакам санъаткор хиёнат деган нарсани билмайди. Ибн Синогача олимлар дунёни ақл-идрок бошқаради, деб келган. Ибн Сино эса, дунёни сезгилар, бугунги тил билан айтганда интуиция бошқаради, дейди. Идрок, бу — қуруқ математика, дейди Ибн Сино. Ақл-идрокни ҳаёт тажрибаси беради, сезги эса — Оллоҳдан. Саҳналаштирилган асарларим вақти келиб кутмаган ўпқонимдан чиқиб қолмаслигига, бинобарин алданиб қолмаслигимга ҳеч қачон шубҳа қилмаганман.

— Кейинги вақтларда тарихий мавзуга мурожаат қилиш тамойили кучайди. Мисол учун: «Искандар», «Бобур», «Амир Темур», «Ёрқиной»... Баъзан ўйлаб қоламан. Бугуннинг гаплари эътибордан четда қолиб кетмаяптимикан?

— Театрда қайси бир асар қўйилмасин, дейлик, «Шоҳ Эдип»ми, бошқами, барибир, унда бугуннинг гапи бўлади.

Айтайлик, сиз бир асарингизда бугунги кунни, кечаётган даврни тасвирламоқчисиз, аммо у бугунги куннинг асари бўлмаслиги мумкин. Асар ҳоҳ замонавий, ҳоҳ тарихий бўлсин, унда бугуннинг муаммоси акс этади. Шу боисдан театр санъатида кеча ва бугун деган тушунчалар ўта нисбий маънога эга.

— «Келинлар қўзғолони», «Олтин девор», «Паранжи сирлари» каби спектаклларни кўрмаган, билмаган ўзбек кам топилар. «Келинлар қўзғолони» оламни кезиб келди, десак муболаға бўлмас. Бу асарларнинг яратилиш тарихи қандай кечган? Уларнинг ўзига хослиги нимада?

— Саид Аҳмад аканинг «Келинлар қўзғолони» деган кичкина ҳикояси бор эди. Шуни биргалашиб пьеса қилганмиз. Ҳозирча бу асар спектаклларнинг байроқдори. У оз эмас, кўп эмас 750 марта кўрсатилди. Асарнинг ютуғи раҳматли Зайнаб опа Садриева номи билан боғлиқ. «Келинлар қўзғолони»нинг тарихи ҳам қизиқ. Асар кўп қийинчиликлар билан яратилган. Биласиз, Москвада ҳам намойиш этилган. Константин Рудницкий деган москвалик бир санъатшунос бўларди. У «Ҳамза» театрининг Москва сафари ҳақида катта бир мақола ёзган эди. Ўша мақоладан сўнггина «Келинлар қўзғолони»ни ўзимиздагилар ҳам тан олди. Илгари, эшитган бўлсангиз «Ҳамза» театри ҳақида турли гап-сўзлар юрарди. Театрни Баҳодир Йўлдошев масхарабозлар театри қилиб юборди, цирк қилиб юборди, деб мени роса «уришган» ҳам.

«Келинлар қўзғолони» Марказий Осиёда неча театр бўлса, барчасида саҳналаштирилган. Рус театрларида ҳам қўйилган. Уни ҳатто, Лаосга бориб намойиш қилиб келдик. Бу асар Хитойнинг Шинжон-Уйғур республикасида ҳам саҳналаштирилган.

Менинг режиссёрлик фаолиятим Эркин Воҳидовнинг «Олтин девор» драмасини қўйишдан бошланган. У пайтда «Ҳамза» театрида ишлар эдим. Ўша асарни Тошхўжа Хўжаев режиссёр, мен режиссёр ёрдамчиси бўлиб саҳналаштирганмиз.

«Паранжи сирлари» қандай ёзилган бўлса, шундайлигича саҳнага кўчирганмиз. Ҳамза асарлари совет даврида қайта ишлангани ва уларда асл мантиқ бузилгани барчага маълум. «Бой ила хизматчи» драмасидаги Ғофирнинг мана бу гапларига эътибор беринг: «Қози домла, хотинимнинг инон-ихтиёри ўзида. Бойга тегмоқчи экан, ўзи билади. Мендан нима истайсиз?» — дейди. Ўзингиз ўйланг, ўзбек йигити, гарчи у қул бўлса ҳам, шу гапни айтадими? «Паранжи сирлари»да Норбойвачча Тўлахоннинг бир пиёла чой узатиши эвазига катта шолипоясини бериб юборади. Бу — ишқибозлик. Одам пичоққа, отга, беданага... ишқибоз бўлади. Норбойвачча — ҳусн ишқибози. Бу нарса инсон табиатига хос.

Ҳамза Ғофирни хунук қилиб тасвирлайди. Биз эса Ғофир ролига ҳусндор, келишган актёрларни танлаймиз. Чунки, Ғофир келишган йигит бўлса, Жамила бойга эмас, унга интилади ва бу табиий туюлади. Унда муҳаббатнинг, севгининг кучи қаерда қолади? «Лайли ва Мажнун»да ҳам Лайли ролида актрисаларимиз ясан-тусан қилиб, гўзал қиёфада саҳнага чиқади. Лайли аслида гўзал бўлмаган. Лайли дегани ўзи қора деган маънони билдиради. Лекин Мажнун унда гўзаллик кўради. Ҳар бир нарсада Оллоҳ жамоли бор. Шу боис Лайлидек қоп-қора қизда гўзаллик кўриш ҳам ундан Оллоҳ жамолини кўришдир. «Бой ила хизматчи»да Пошшаойим, Хонзода ролларини кўпинча пенсионер актёрлар ўйнайди. Аслида, бойнинг энг катта хотини, нари борса, йигирма беш ёш, Хонзода йигирма, Гулбаҳор ўн етти—ўн саккиз яшар қиз бўлиши керак.

Бой, ёш, чиройли хотини бўла туриб ҳам Жамилага кўз олайтирса, томошабин: «Ҳой, инсофинг борми?» деб юбормайдими? Шу пайтгача Хонзода разил қиёфада тасвирланар эди. Бу ҳам ноўрин. Ахир у Хонзода. У Солиҳбойга ота-онасининг розилигисиз теккан. Муҳаббатнинг зўрлигидан шундай қилади. Бой эса, унинг иззат-нафсини поймол қилиб, чўри қизга кўнгил беради. Агар бой, дейлик бошқа бир хоннинг қизини олганида борми, Хонзода уни кечириши мумкин эди. Лекин чўри қизга меҳр қўйишини кечира олмайди. У қасдма-қасдига бойнинг аравакаши билан ишқий муносабатга киришади. Бу ишни аламдан қилади.

Биз бу спектаклда эски қолиплардан қочишга ҳаракат қилганмиз. Саҳнага ўша дардни олиб чиқишга интилганмиз.

— Яқинда фаранг актёри театрингизга келиб, «Искандар» спектаклида Алишер Навоий ролини ижро этди. Фаранг театр санъати билан ўзбек театри ўртасида қандай ўхшаш жиҳатларни илғадингиз?

— Театрнинг миллати бўлмайди. Бу гап актёрга ҳам тегишли. Ҳаммамиз Оллоҳнинг бандаларимиз. Дунё битта, аслида ҳаммамиз бир оиладанмиз. Сен ўзбек, сен фаранг, сен олмон ва ҳоказо деб ўзимиз ажратиб олганмиз. Инсониятнинг битта театри бор. Фаранг актёри бизда Алишер Навоий ролини ижро этди. У: «Биз Дантени, Шекспирни билар эдик, лекин Навоийни билмас эканмиз. Мен уни энди кашф этдим», деди қувониб. Кетиши олдидан эса «Дунё наҳотки шунчалик гўзал бўлса» деган ёзув қолдириб кетибди. Франсуа Шатто спектакль ёзилган лентани ҳам ўзи билан олиб кетди. Навоий бобомиз сиймоси забт этган миқёс дунёда янада кенгаяди. Энг муҳими шу.

Фарангистонда «Темурланг» деган журнал чиқади. Унда Навоий ҳақида катта бир мақола берилган. Бундан ташқари у ерда Темурийзодалар ва уларнинг даврини ўрганиш уюшмаси тузилган. 1994 йилда Парижда Темурийлар сулоласига бағишланган кўргазма бўлади. Биз унга «Улуғбек» спектаклини тайёрлаб боришни мўлжаллаяпмиз.

— Ўзбек театрининг олам саҳнасига чиқа олиши учун нима қилиш керак, деб ўйлайсиз?

— Энг муҳими, актёрларимиз тил билиши керак. Беруний, Ибн Синолар нега шундай юксак мақомга эришганлар? Сабаби, улар камида олти-етти тилни мукаммал билган. Арастуни, Суқротни бемалол ўқий олган. Тил билиш онгни оширади. Эътибор берганмисиз, ҳинд киноларида қўл ҳаракати нега кўп қўлланади? Чунки, илгари бу ерга Буюк Ипак йўли орқали дунёнинг турли бурчакларидан турли миллатга мансуб одамлар тўпланган. Бундай шароитда фикрни ҳаммага гап билан тушунтиришнинг имкони бўлмаган, Шунинг учун ҳам улар қўл ҳаракатлари, имо-ишоралар билан «гаплашган». Америкада қўл ҳаракати, деярли ишлатилмайди. У ерда бунга эҳтиёж йўқ. Чунки инглиз тилини дунё билади.

Бизнинг актёрларимиз эса, афсуски, саҳнага чиқиб гапиришни билади, холос. Уларнинг баъзилари на акробатикадан, на ашуладан, на рақсдан хабардор. Театр барча санъатларнинг омухтаси ҳисобланади. Франсуа Шаттони олсак, у рақсга ҳам тушади, қўшиқ ҳам айтади, уч-тўртта тилни билади. Биз олам саҳнасига чиқишимиз учун, такрор айтаман, энг аввало, тил ўрганишимиз керак.

— Бир ёзувчи мухбир билан суҳбатда «Биз алданган авлодмиз» деган эди. Сиз ўзингизни қандай авлодга мансуб деб биласиз?

— Биласизми, сиз айтган ёзувчи «алданиш» деганида бошқа маънони назарда тутган. Алданиш ўзи қанақа бўлади? Бордию мен мансабдор бўлганимда ва мансабдан айрилиб, тушкунликка тушганимда, алдашди, деб айтар эдим. Аммо мен алданган эмасман. Мисол учун, Сизни бир ёққа олиб чиқса-ю, сўнг ташлаб юборса, мени алдаб олиб чиқди, дейишингиз мумкин. Умуман олганда эса, одамни алдаб бўлмайди. Агар одамнинг ўзи алданишга мойил бўлмаса, албатта. Ёш болани алдаш мумкин. Фикри теран одамни эса, алдаб бўлмайди.

Хўш, илгари алданган эканмиз, кеча буни англаб етибмиз. Кеча алданган эдик, деб жар солганимиз билан бугун мустақил давлатимизнинг шарафи учун жон куйдириб ишламасак яшашдан маъни нима? Сўфийларнинг чиройли гапи бор: «Дил ба ёру даст ба кор», яъни кўнглинг ёрда бўлсин, қўлинг ишда бўлсин. Менимча, ана шундай эътиқод билан яшаган одам адашмайди ҳам, алданмайди ҳам.

— Бир шоирнинг «Оҳ сенинг ёшлигинг менда бўлсайди» деган сатри бор. Ҳозир Сиз ўн саккиз ёшда бўлганингизда нима қилган бўлардингиз?

— Санъаткор ҳамиша ўн саккиз ёшда. Йўқса, у санъаткор бўлолмайди. Ҳақиқатан ҳам, ҳозир ўн саккиз ёшдаман. Ҳар бир спектаклларимда шунақа хатолар бўладики, у хатоларни ўн саккиз яшар бола ҳам қилмайди. Ҳазрат Алишер Навоийнинг пурмаъно бир гапи бор. Маъноси тахминан шундай: Бу дунёда боғ кўп, гулзор кўп,. Бу гулзорда гуллар ҳам ранг-баранг. Санъаткор мана шу гулзордан ҳеч ким узмаган гулни узиб чиқсагина ҳақиқий санъаткор бўлади. Биз саҳналаштираётган спектакллар ҳам ҳали ҳеч ким узмаган гул бўлиши керак. Токи, одамлар, бу боғда шундай гул ҳам бор экан-да, деб ҳайратлансин. Шоирнинг боягина сатри, ўйлайманки, фақат жисм ҳақида эмас, дил ҳақида, қалб ҳақида ҳамдир. Театрда фақат қалби ёш «болалар» ишлайди. Боланинг, актёрнинг эса хатти-ҳаракатидан ажабланмаймиз. Актёр қанчалик ёш, қалби боланикидек тоза бўлса, шунча яхши.

Суратларни А. Зуфаров (ЎзА) олган.

• БИР КИТОБ ШАРҲИ

Атоқли рус адиби Александр Солженицин «Новый мир» журналида, сўнг китоблар ҳолида эълон қилинган «ГУЛАГ ороллари» романида бегуноҳ ҳибсга олиниб, қамоқ лагерларига юборилган маҳбуслар ҳақида бор ҳақиқатларни биринчи бўлиб муфассал айтган эди: Одатдаги «қама-қама»лар кейинроқ бошланди. Ҳибсга олиш деганн фақат бир одамни қамоққа жўнатиш билан тугамайди. Бечорани олиб кетишгандан сўнг босқинчилар уйни остин-устин қилишади. Эшик-жавонларни синдириш, диванларни пичоқда йиртиб очиш, девордаги сурат ё бошқа нарсаларни олиб сочиш, ёстиқларни йиртиб, қоқиб, ерга ташланган (хат-сурат ва бошқа) нарсаларни этик пошналари билан топташ, синдириш— ҳаммаси ҳибсга олиш манзараси. Бундай пайтда оперативчиларда одамийлик деган тушунча йўқолади.

ЁРУҒ КУНЛАР АРМОНИ

Александр Солженицин романида бегуноҳ одамларнинг хусусан, Ватан учун курашган Туркистон қўрбошиларининг ҳам ҳибс вақтидан то Колима ёки Соловки оролларида чеккан азоб-уқубатларигача аниқ-равшан тасвирланди. Собиқ Советлар Иттифоқининг сўнгги президенти Михаил Горбачев бошчилигида халқаро инсон ҳуқуқлари декларацияси жорий қилиниб, жамиятимизда эркинлик шабадалари эса бошлади. Тараққиёт кучлари майдонга чиқди.

Мустақил Ўзбекистон республикасида ҳам бегуноҳ қораланган истеъдодли юртдошларимизнинг номлари оқланиб шаъни, номус, обрўлари қайта тикланиши ҳозирги давримизни соғломлаштирувчи сиёсий-ижтимоий муваффақиятларимиздан эканлиги бизни қувонтиради.

Шу маънода ўзбек матбуотида Султон Жўранинг «Қатағонлик» поэмаси, Шукруллонинг «Кафансиз кўмилганлар», Ҳабибулло Қодирийнинг «Қодирийнинг сўнгги кунлари», Набижон Боқийнинг «Қатлнома» ҳужжатли қиссаси, Абдурашид Нурмуроднинг «Қонли йўргаклар» воқеий ҳикоялари тўплами, Собир Мирвалиев, Шерали Турдиев, Наим Каримов, Ҳайдарали Узоқов, Нодира Рашидоваларнинг публицистик асарлари машаққатлар билан бўлса-да, жамиятимиз инсон қадриятлари соҳасида тараққиёт сари бораётганлигини кўрсатади.

Истеъдодли публицист Ислом Усмоновнинг «Қатағон қурбонлари» («Ўзбекистон» нашриёти, 1992 йил) китоби ҳам инсон ҳуқуқлари учун кураш тарихида қолувчи жиддий асарлардан бирдир. Китобга халқимизнинг севимли фарзандларидан бири, йирик жамоат арбоби Нуриддин Акрамович Муҳиддинов мухтасар ва самимий сўзбоши ёзган. — Яна қанчадан-қанча баркамол зотлар айни фаолияти гуллаган пайтида нобуд бўлиб кетишди, — деб ёзади Нуриддин Муҳиддинов. — Ўша кезларда жумҳуриятимизда ноҳақ қамалганлар минг-минглабдир. Бугун тан олинишича, ўша кезларда уларга ўйлаб топилган ҳеч ким охирига етолмайдиган айблар қўйилган. Ноҳақ туҳматлар уюштирилган. Зиёлиларнинг етук намоёндалари миллатчиликда айбланган. Ёлғон гувоҳлар ҳам топилган. Қамалганларнинг оилаларига тазйиқлар ўтказилган. Ислом Усмонов «Қатағон қурбонлари» китобида ҳам шундай ноҳақликларга учраган халқимизнинг асл фарзандлари Абдулла Қодирий, Усмон Носир, Санжар Содиқ, Миёнбузрук Солиҳов, Нормат Исроилов, Даврон Искандаров, Камол Шарипов, Абдулла Қодиров, Анқабой Худойбахтиев, Солиҳ Муҳамедов, Исроил Ортиқов, Карим Ғайбуллаев, Бойзо Миразимов ва улар билан бирга қатағонлик йиллари азобланган жуда кўп эркпарвар одамларнинг фожеий қисматларини далил-ҳужжатлар билан ҳикоя қилади. Муаллиф китобда бу қаҳрамонларни таниган ва собиқ Иттифоқнинг турли бурчакларида яшаётган одамларнинг гувоҳликларига, қатағон қурбонларининг оила аъзолари, қариндош-уруғларининг ҳикояларига суяниб, ГУЛАГ оролларига ташланган ўзбек фарзандларининг тортган кулфатларини муфассал тасвирлайди.

Александр Солженицин «ГУЛАГ ороллари»да ғаройиб бир ҳужжатни келтиради: «Биз шундай лаънати шароитларда яшамоқдамизки, бус-бутун одам йўқолиб кетади, унинг яқинлари, онаси, йиллар давомида не бўлганини билмайдилар. Бу сўзларни В. И. Ленин 1910 йилда, большевик Бабушкин ҳақидаги некрологда ёзган. Тўғрисини айтсак, Бабушкин мавжуд тузумни (оқ подшо ҳукуматини) ағдариш учун бир арава қурол олиб бораётганида қўлга тушган ва шунинг учун отиб ташланган. Биз қуёнчаларга унга етишга йўл бўлсин». Адиб айтмоқчи В. И. Ленин тузган Шўролар ҳокимияти одамларнинг қадр-қимматини оёқости қилиб, кўз кўрмаган, қулоқ эшитмаган кулфатлар ёғдирган. НКВД ходимларининг инсон қадрини ҳақоратлашда турли-туман «ажойиб» йўллар, усулларни ўйлаб топишгани ҳали инсоният тарихида кўп асрлар муҳокама қилинса керак. «ГУЛАГ ороллари» романида, шу усулларнинг жуда кўпчилиги муфассал ва холис тасвирланги.

Ислом Усмоновнинг «Қатағон қурбонлари»да ҳам бундай таҳқирлаш усулларидан бир қанчаси тилга олинади. Хусусан, ташаббускор партия арбоби Нормат Исроиловни курортга юборишиб, у энди дам оламан деб тайёрадан тушганида ҳибсга олишади. Уйидагилар, қариндош-уруғлари уни курортда дам оляпти, деб ўйлашади.

Акмал Икромовнинг яқин сафдошларидан бири Даврон Искандаров ёпиқ суд — «учлик» ҳукми билан 10 йилга, хат олмаслик шарти билан қамалган. Истибдодга жабр-зулм пичоқларини қайраб, қурбонликлар етказиб берувчи «учлик»лар қадимги қулдорлик замонида ҳам, феодализм ва капитализм жамиятларида ҳам учрайди. Энг обрўли одамларни оила, бола-чақаларидан ажратиш уларга «Миллатчи», «Ватан хоини» деган тамғалар. босиш ким учун керак эди?

Китобда Усмон Носир ҳақида жуда нодир ва қимматли маълумотлар бор. Пок виждонли шоирларимиздан Шуҳрат, Шукрулло, Усмон Носир авлодларидан шоира Нодира Рашидова бевақт сўнган шеъриятимиз юлдузи бошига тушган жабру-жафоларни муфассал ҳикоя қилиб беришган. «Уларнинг қабри қаерда?» мақоласи Абдулла Қодирийга бағишланган бўлиб, унда адибнинг кенжа ўғли Масъуд Абдуллаев ёрдамида муаллиф буюк адиб отилган жойни излагани ҳикоя қилинади. Китобнинг бошқа қисмларига нисбатан шу қисми жуда қисқа (беш саҳифагина) бўлишига қарамай, унда тоталитар, истибдод тузуми қатағон қурбонларининг фожиаси жамият, халқ фожиаси сифатида ҳарорат билан таҳлил этилган.

Усмон Носирга бағишланган воқеалар таҳлилида муаллиф Нодира Рашидова билан Мукаррама Муродованинг биргаликда шоир сургунда яшаган Кемеровога бориб, изларини излагани, Насрулло Даврон тилидан айтилган янгиликлар катта таассурот қолдиради, жамиятимизда, чин виждонли, диёнатли, фидойи инсонлар ҳам борлиги кўнглимизга таскин беради, дилимиз равшан тортади.

Эски, миллий алифбодаги китобларни ўқигани учунгина, хорижда ўқиб келгани учунгина зиёлиларни ваҳшийларча қийнаш ва йўқ қилишда золимлар бахиллик, худбинлик, ноҳақликдан усталик билан фойдаланишган. Гуноҳсизларни ҳам гуноҳкор дейишган. Рус мумтоз шоири И. А. Криловдан Чўлпон таржима қилган «Бўри билан Қўзичоқ» масалида айтилганидай, «қўзи»ни ейиш учун унинг айбдор ёки айбсизлиги аҳамиятсиз эди. Муҳими, миллатнинг гулларини йўқотиш эди...

Атай ўйлаб топилган усуллар билан халқнинг ҳурматига сазовор одамларни обрўсизлантириш, мустақил фикрловчиларни йўқотиб, фақат ҳар қандай ёвуз буйруқларни «ғинг» демай бажарувчи «манқурт»лар авлодини етиштириб чиқариш бу тарихда кўрилмаган жиноятлар силсиласи И. В. Сталин вафотидан сўнг ва Л. П. Берия қамоққа олингач, КПСС XX съезди томонидан Н. С. Хрушчев ташаббуси билан фош этилди. «Шахсга сиғиниш йиллари қурбонларининг номини, — деб ёзади Ислом Усмонов, — қарийб 20 йиллик жимликдан сўнг, 1956 йил октябрь ойида бўлиб ўтган Ўзбекистон зиёлиларининг I съездида Ўзбекистон КП Марказий Қўмитасининг биринчи котиби Н. А. Муҳиддинов илк бор тилга олди».

Китобда Абдулла Қодирий, Усмон Носир каби буюк истеъдодлар бошига тушган фожеий кулфатлар, уларга яқин одамларнинг ҳам бегуноҳ таъқиб қилиниши муфассал тасвирланган. Ислом Усмонов китобининг яна бир қимматли фазилати — унда қатағонлик йиллари Тошкентда, барча вилоятларимизда жабр кўрган жуда кўп одамлар билан жонли мулоқотлар, уларнинг ишончли гувоҳликлари, ноёб фотосуратлар, биринчи бор эълон қилинган янгиликлардир.

Қатағон даври қурбонларининг кўпчилиги бир вақтлар келиб, ҳақиқат юзага чиқиши, адолат қарор топишига ишонган эдилар. Уларнинг умид, ишончлари, муборак номлари оқланди. Аммо улар ёруғ кунларгача яшай олмадилар. Яшашга йўл бермадилар. Лекин уларнинг авлодлари учун ёруғ кунлар келганлиги, адолат, ҳақиқат енгиб чиққанлиги жуда улуғ бир неъматдир ва шунинг учун ҳам қадрлидир.

Бўрибой АҲМЕДОВ,
ЎзФА мухбир аъзоси, тарих фанлари доктори.

Маҳкам МАҲМУД,
Халқаро Аҳмад Яссавий мукофоти соҳиби.

ПОРТРЕТДА АКС ЭТАР ДУНЁ

Абдулҳақ Абдуллаев 75 ёшга тўлди. Бу муссавирнинг номи бутун оламга таралган. У 30-йилларнинг бошларида катта санъатга тезда кириб келди. Адабиёт ва санъат арбоблари, олимлар ва оддий меҳнаткашларнинг портретлари ушбу санъаткор томонидан қайтарилмас қилиб тасвирланган. Бу асарлар ҳамдўстлик мамлакатларининг энг яхши музейларини безаб турибди.

— Мени ҳамиша одамларнинг чеҳраси жалб этиб келган, — дейди мўйқалам устаси. — Шу боис бу касбни эгаллаш учун жуда кўп ишлашга тўғри келган. Юзлаб портретлар яратдим. Фақат инсоннинг ташқи қиёфасинигина яратиб қолмай, балки унинг ҳарактери ва қалбини ёритишга, шахснинг бир-бирига ўхшамас психологиясини беришга ҳаракат қиламан.

Кўпчилик мўйқалам соҳиблари А. Абдуллаевни тенгсиз портретчи деб билади. Мисол учун у яратган Алишер Навоий портретини олайлик. Бу асар ҳозир ҳам ибрат бўларли даражадаги портретдир. Лекин камолотнинг чегараси йўқ. Абдулҳақ Абдуллаев мана 30 йилдирки, буюк аждодимиз образи устида ҳамон ишламоқда.

Ҳа, табиат рассомга катта истеъдод берган. У фақат портретлар чизиб қолмай, ажойиб, гўзал пейзажлар, натюрмортлар ва жанрли картиналар яратади. Булар ҳам у эришган ютуқларнинг бир қисми холос. У ҳар кеча-кундузда 15 соатлаб ишлайди. У мана 50 йилдан зиёд вақтдан бери автобиографик асари — «гўзаллик орзусида» деб аталган китоб устида ишламоқда.

Ёши бир жойга бориб қолган бўлса ҳам уста рассом ҳали ҳам ғайрат билан меҳнат қилаётир. Ўзбекистон халқ рассоми Абдулҳақ Абдуллаевнинг номи республикамиз санъатининг олтин фондидан жой олганлиги бежиз эмас.

Рустам ШАГАЕВ (ЎзА) олган сурат.

• Футболимиз довруғи йўлида

ХАЛҚ СЕВГАН ЎЙИН

Истиқлол туфайли юртимизда халқ севган ўйин — футболни ривожлантириш, омавийлигини таъминлаш, маҳоратли ўйинчилар сафини кенгайтириш ҳамда жаҳон миқёсида Ўзбекистон довруғини ёйиш йўлида собит қадамлар ташланмоқда. Куни кеча Тошкентда маданий ахборот марказида Ўзбекистон Республикаси футбол уюшмасининг ижроия қўмитаси мажлисида сўзлаган мутасадди-мутахассисларнинг фикр-мулоҳазаларида ана шундай мазмунни англаш мумкин эди. Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Бош вазири, Республика футбол уюшмаси президенти А. Муталов маъруза қилди. Йиғилишда Тошкент шаҳар ҳокими А. Фозилбеков иштирок этди.

Ўтган йилги футбол мавсуми бўйича сарҳисоб қилинган ва янги йил режалари белгиланган бу йиғилишда футболимиз равнақи йўлида амалга оширилаётган саъй-ҳаракатлар баён этилди. Хусусан, ўтган мавсумда қурилиш-таъмирлаш ишларига 5 миллиард сўм сарфланганн футбол ҳам соғлом авлодни тарбиялашнинг муҳим омили эканидан далолатдир. Футбол ҳафталари ташкил этилгани, «Ўзбекистон футболи» рўзномасининг чиқа бошлагани ҳам бу борада ўзига хос аҳамият касб этади. Ҳозир Ўзбекистонда футболни ривожлантириш жамғармаси ҳисобида доллар миқдорида анчагина маблағ борлиги эса халқаро ва Осиё футбол уюшмаларига аъзо бўлган Ўзбекистон футболини янада ривожлантириш ва нуфузини оширишга имкон бериши табиий.

Маълумки, республика миллий, олимпия ва ёшлар терма жамоалари Ўзбекистон футболи довруғини ошириш манбалари ҳисобланади. Зеро, бу жамоаларни етук ва иқтидорли футболчилар билан мустаҳкамлашда олий ва биринчи табақа футбол жамоалари сафида ўринбосорлар тарбиялаш ишларини ташкилий-тадбирий жиҳатдан юксак савияга кўтариш лозим бўлади. Иккинчи табақада 250 дан ортиқ жамоа ўртасида биринчилик баҳслари ташкил этилаётгани эса ўзига хос оммавийликдан нишона. Лекин том маънодаги оммавийликка эришиш учун буни етарли деб бўлмайди. Бундан буён миллионлаб мухлислар эътироф этган «Нефтчи» ва «Пахтакор» жамоаларини халқаро майдонларга юз тутиб, Осиё чемпионлари ва кубок эгалари кубоги баҳсларида иштирок этишини назарда тутадиган бўлсак, мамлакатимизда футболни барқарор ривожлантириш зарурати борлиги намоён бўлади.

Республикамиз вилоят ҳокимларини жойларда футбол уюшмаларига мутасадди этиб тайинланиши ҳам оммавийликни таъминлашда муҳим омил бўлмоқда. Лекин ҳамма вилоятларда ҳам ижобий натижалар қўлга киритилаяпти, деб бўлмайди. Хусусан, Қашқадарё, Сурхондарё ва Хоразм вилоятларида бу борадаги ишлар кўнгилдагидек эмас. Ҳозир республикадаги қарийб 32 ўйингоҳ халқаро талабларга жавоб бермайди. Айни пайтда деярли барча шароитларга эга бўлган «Пахтакор» ўйингоҳига мавсум мобайнида нисбатан кам мухлислар тўпланаётгани ташвишлидир. Ҳали ўйингоҳларда футбол учрашувлари ўтказиш ва уни мухлислар учун ўзига хос байрамга айланиши учун кўп ишлар қилиниши керак. Жумладан, ўйингоҳлар атрофини ободонлаштириш, мухлислар учун шарт-шароитлар яратиш, ишқибоз ва футболчи одобига риоя қилиш ҳамда ҳакам ва тренерлар малакасини ошириш каби хайрли юмушларни ниҳоясига етказиш зарур.

Янги мавсум Ўзбекистон футболини ривожлантириш, оммавийлигини таъминлаш ва жаҳон миқёсидаги нуфузини ошириш йўлида бурилиш йили бўлиши керак. Мустақил юртимиз футболчиларини халқаро майдонларда тўп суришлари ва хорижий юртлардан футбол жамоаларини таклиф қилиш учун бизда етарли имкониятлар бор. Хусусан, «Қибрай» мажмуаси бешта хорижий футбол жамоасини машқ қилиши, ўйнаши учун мослаб қўйилган.

Ўзбекистонда футболни янада ривожлантириш тадбирлари тўғрисидаги қарорни эълон қилинганига салкам бир йил бўляпти. Бу қарорга мувофиқ ўйингоҳлар ва спорт иншоотлари уч йилгача барча тўловлардан холис этилиши ҳам футболни ривожлантириш учун яратилган имтиёзлар сирасига киради. Йиғилишда сўзга чиққан республика халқ таълими вазири Ж. Йўлдошев Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси раисининг биринчи муовини Т. Собитов, таниқли мураббий футбол фидойиси А. Азизхўжаев, «Пахтакор» клуби Президенти С. Жалилов ва бошқалар мамлакатимизда футболни янада ривожлантириш омиллари ҳақида мулоҳаза юритдилар.

Йиғилишда ўтган футбол мавсуми якуни бўйича таъсис этилган совринлар эгаларига тантанали суръатда топширилди. Жумладан, Фарғона футбол уюшмаси, Наманган ўйингоҳи маъмурияти футболни ривожлантириш жамғармасининг 500 минг сўмлик пул мукофотларига сазовор бўлдилар. Миржалал Қосимовга «Энг яхши ўйинчи» соврини берилди. «Ўзбекистон овози» газетаси таъсис этган соврин моҳир тўпурар, «Нефтчи» жамоасининг етакчи ўйинчиси Рустам Дўрмоновга топширилди. «Совринни севимли газетамиз бош муҳаррири қўлидан оларканман, — дейди Рустам Дўрмонов,— бу қувончли дақиқаларни бир умр унутмайман. Отахон газета соврини футболни севган оиламизда ардоқланиб сақланади». Шунингдек, «Правда Востока», «Ишонч», «Туркистон», «Спорт», «Тошкент ҳақиқати» ва «Тошкент оқшоми» рўзномаларининг совринлари ҳам ўз эгасини топди.

Футболимиз катта ўзгаришлар даврини бошдан кечирмоқда. Мутасаддилар ва миллионлаб ишқибозларнинг орзуси битта, у ҳам бўлса Ўзбекистон футболи довруғини жаҳонга ёйишдан иборат. Ўйлаймизки, яқин келажакда хорижий юртларда ҳам Ўзбекистон деганда футболни эслайдиган бўладилар.

Ҳайдар НОСИРОВ.

• Бола азиз, одоби ундан азиз

ФАРЗАНДДАН НОЛИБСИЗ-А...

Қадимда бир кўпни кўрган бой қазо қилар чоғда ўғлига шундай дедди: «Ўғлим, сенга васиятим шу: Пайпоғимни ечмай кўмингглар. Сўнг бир қоғоз тутқазибди-да, қўшимча қилибди: ушбу хатни мозордан келгач очгин, унда бунинг сабаби ёзилган».

Бой қазо қилибди. Ғассоллар майитни ювар чоғда бойнинг ўғли келиб отасининг васиятини эслатибди. Унга пайпоқни ечмай ювиш мумкин эмаслигини айтишибди. Хуллас, бойнинг оёғидан пайпоқни ечишибди. Марҳумни жойига қўйиб келишгач, ўғил бир четга ўтиб отаси берган хатни очибди. Унда қуйидаги сўзлар ёзилган экан: «Мана, кўрдингми, ўғлим, шунча бойлик орттириб, ҳатто пайпоғимни ҳам ўзим билан олиб кетолмадим. бу сенга сабоқ бўлсин».

Бойнинг ўғли хатни ўқиб додлаб юборган экан. Бу бир ривоят. Аммо шу шингил ҳикоядан ҳам катта бир хулоса ясаш мумкин. Уни келтиришимиздан мақсад...

Редакциямизга Самарқанд вилояти Нарпай тумани «Иттифоқ» жамоа хўжалигида истиқомат қилувчи 60 ёшли Ҳамро Бўриев йўллаган бутун бир «қисса» — 26 саҳифалик дилномасини ўқиб... хаёлимиздан ушбу ривоят ўтди.

Кейинги пайтда одамгарчилик, иймон, адолат ва диёнат қаби инсоннинг кўринмас кўрки бўлмиш хислатлар танқис бўлиб қолди. Илгари қишлоқдош, кўчадошларидан оғринишса — катта бир фожиа санардик. Аммо бугун ака-укадан, ота ўғилдан шикоят қилаяпти, судга арз қилаяпти, баъзан суд ҳам одил ажрим чиқара олмай «сарсон»...

Ҳамро Бўриев мана, 43 йилки, мактабда дарс беради. «Туғишган акам Бўриев Рустам 1951 йилда ўғил кўриб исмини Баҳром қўйди. Баҳромнинг онаси касаллиги сабабли 1953 йилда вафот этди. Акам бошқа аёлга уйланиб биздан 13 чақирим узоқликдаги Оқтош шаҳрига кўчиб кетди. Баҳром менинг қўлимда қолди. Кейин Оқтош шаҳрига, отасиникига кетиб шу ерда ҳунар мактабини битирди. Лекин бу соҳада ишламади. Чунки худди шу пайтда Оқтош шаҳрида савдо базаси ташкил этилиб, унинг бошлиғи этиб бизларнинг тоғаваччамиз Сайфуллаев Исмат тайинланди, ва Баҳромни қандайдир бир ишга жойлади». Хат муаллифи кейинчалик Баҳромнинг газмоллар омборига мудир ёрдамчиси бўлиб ишга жойлангани, бу орада кооператив техникумини ҳам тугатганини ёзади. Баҳром уйланади, ўғлига тўй қилади ва орадан кунлар ўтиб амакисиникига тез-тез оиласи билан келиб туради. Кунларнинг бирида у «Отам мени ҳовлисидан қувиб чиқарди, отам менга оталик қилмаган эди. Менинг отам — сиз, мени ёшлигимдан тарбиялаб, ғамхўрлик қилгансиз... Ака, сиз 40 йилга яқин ўқитувчи бўлиб ишлаяпсиз, машина тугул мотоцикль ҳам ололомадингиз, олдингиздаги мақсадларингиз учун пул тўплагансиз, биламан, шу пулларингиз бекор турибди. Менга берсангиз, мен машина олсам, сизга ҳам ёрдамим тегади, қарзимни кўпи билан 6 ойда узаман» дейди. Ҳамро Бўриев фарзандидай бўлиб қолган Баҳромнинг икки-уч марта илтимосидан сўнг хотини билан маслаҳатлашиб, пулни беришга қарор қилади. Ва 1984 йил 18 январида жамғарма банкидаги беш минг сўм пулни олиб беради. Мана, орадан қарийб ўн йилча вақт ўтди. Энди улар ота-бола эмас, бирбирининг душманига айланган. Бўлиб ўтган можаролар, ёз-ёз, суд терговлари «ўғил»нинг норасолиги, номардлиги ва яна ўнлаб воқеа, ҳодисалар қаламга олинган, буларнинг барчасини келтиришга имкониятимиз йўқ. Дўстни душманга айлантиришда, умуман душман орттиришда пул, бойлик энг биринчи манба экан. Натижа шундай бўлганки, масалани ечиш учун Нарпай тумани «Пахтакор овози» газетаси ҳам аралашади. Бугунга келиб ўша беш минг сўм эгасига қайтарилган. Аммо хатда орадан ўтган шунча вақт ичида пулнинг неча баробар қадрсизланиб кетгани, энди қарздордан пулнинг 3500 сўмини ўн марта кўпайтириб олиш» нияти баён этилган. Биз албатта тугал бир фикр айтишдан ўзимизни тиямиз. Лекин шу арзимасгина кўринган сабаб... ва катта шовшувлардан уйга толасан киши... Очиғи, Ҳамро аканинг ҳам оппоқ дейиш фикридан холимиз. Ахир шу бола не бўлганда ҳам кўп йиллар у кишининг тарбиясини олганку?

Аслида бу мавзуни ёритишга ҳам аввал истиҳола қилдик. Лекин Ҳ. Бўриевнинг кетма-кет ёзишларини ҳисобга олиб шундай қилиш маъқул кўринди. Ўзбекона удумларимизга кўра уйдаги гап-сўзни кўчага чиқариш ёмон. Унинг сири, турмуш муаммолари бўлади. Бу нарсаларни яшириш, одамларга ёймаслик илгариги замонларда жуда муҳим саналган эмасми? Аммо бизчи? Замондошларимизчи? Биз муҳим ҳисоблаган муаммолар илгари «муаммо» бўлмаган. Ҳамро отани тушуниш керак. Оддий ўқитувчи, ортиқча даромади йўқ. Пулнинг обрўси зўр вақтларида мол, қўй семиртириб жамғарган бу пулларни. Шу боис, у кишининг масала ечими учун югур-югурига кетган маблағи ҳам яна бир-икки беш мингга етса ажаб эмас. Аммо масалани шу усулда ҳал қилиш мумкинмикин? Хатда кўтарилган мавзуни яна бир бор кўриб чиқиш, ҳаммага маъқул ва манзур хулоса-ҳукм чиқаришни одил ҳакамларга ҳавола қиламиз. Ва ўйлаймизки, бугун кўпчиликни ўйлантираётган бу каби ноўринликларга чек қўйиш ўз қўлимизда. Умуман, Сиз бунга нима дейсиз, азиз муштарий?

Ҳусан ЭРМАТОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

• *Маданият*

«МАСҲАРАБОЗ НАЙРАНГИ»

● Янги томошалар ҳар доим ҳам театр мухлислари учун байрам кайфиятини бағишлаган. Занжирали Мирзатов номидаги Қўқон маданият уйи қошида фаолият кўрсатаётган халқ театри ижодий жамоаси Эркин Муродов қаламига мансуб «Масхарабоз найранги» деб номланган мусиқали комедияни театр шинавандалари ҳукмига ҳавола этди.

Мазкур саҳна асари қўқонлик томошабинлар томонидан зўр қизиқиш билан кутиб олинди. Спектаклни Ўзбекистон халқ артисти Рашиджон Содиқов саҳнага олиб чиққан. Мусиқаларни Рафиқ Аҳмедов танлаган. Комедия руҳиятига мос гўзал ва кулгули саҳна безакларини рассом Азимжон Азизов ишлаган. Ҳаваскор артистлардан Лобархон Маматқулова, Зилола Ҳамидова, Соҳибахон Ҳошимова, Юнусали Халилов, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Шомурод Ҳакимовлар яратган образлар ҳаётийлиги, кулгили саҳналарга бойлиги билан мухлислар олқишига сазовор бўлди.

ЎЗБЕКИСТОН ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
И. МЎМИНОВ НОМИДАГИ
ФАЛСАФА ВА ҲУҚУҚ ИНСТИТУТИ
БЎШ ЛАВОЗИМЛАРГА:

ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Ривожланиш ва билим назарияси бўлими; етакчи илмий ходим (фан доктори), катта илмий ходим (фан номзоди);

Фан ва техника фалсафаси бўлими: бўлим мудири (фан номзоди), етакчи илмий ходим (фан доктори);

Ижтимоий фалсафа ва социология бўлими: катта илмий ходим (фан номзоди, 2);

Сиёсатшунослик ва миллий муносабатлар бўлими; бўлим мудири (фан номзоди), катта илмий ходим (фан номзоди);

Инсон ва маданият муаммолари бўлими: катта илмий ходим (фан номзоди, 2);

Ҳозирги замон шарқ фалсафаси ва динлари бўлими; бўлим мудири (фан номзоди);

Фалсафа тарихи бўлими: катта илмий ходим (фан номзоди, 3);

Давлат ва ҳуқуқ назарияси ва қиёсий ҳуқуқшунослик бўлими: катта илмий ходим (фан номзоди);

Давлат ва сиёсий-ҳуқуқий билимлар тарихи бўлими: бўлим мудири (фан доктори ёки номзоди), катта илмий ходим (фан номзоди);

Давлат қурилиш ва бошқаруви бўлими: катта илмий ходим (фан номзоди);

Мулк ва бозор муносабатларининг ҳуқуқий муаммолари бўлими: бўлим мудири (фан доктори), катта илмий ходим (фан номзоди, 2);

Қишлоқ хўжалиги ва экология ҳуқуқ бўлими: бўлим мудири (фан доктори ёки номзоди), катта илмий ходим (фан номзоди, 2);

Жиноят ҳуқуқи ва криминология бўлими: бўлим мудири (фан доктори ёки номзоди), етакчи илмий ходим (фан доктори);

Топшириладиган ҳужжатлар: таржимаи ҳол, шахсий варақа, 2 дона 4,5х6 ҳажмидаги сурат, илмий ишлар рўйхати.

Танлов муддати эълон чиққан кундан бошлаб бир ой.
Маълумот олиш учун телефонлар: 62-93-56; 62-38-87;
МАНЗИЛГОҲИМИЗ: И. Мўминов кўчаси, 9-уй.

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕНГАШИ

«ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ»

Бош муҳаррир: Азим СУЮН.

Таҳрир ҳайъати: Абдулла ОРИПОВ, Абдулҳафиз ЖАЛОЛОВ, Азиз НОСИРОВ, Аслиддин БОЛИЕВ (масъул котиб), Зиёд ДАВРОНОВ, Ислом ШОҒУЛОМОВ, Каримжон РИХСИЕВ, Миршароф МУҲСИМОВ, Олимжон НАЗАРОВ, Тўхтамурод ТОШЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Осиё бозори» иловаси учун масъул), Шоқосим ШОИСЛОМОВ, Шуҳрат ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари).

Мафкура ишлари ва партия ҳаёти бўлими — 33-21-43.
Иқтисодиёт бўлими — 33-47-80, 32-54-27.
Парламент фаолияти ва ҳуқуқ бўлими — 33-54-55, 32-26-70.
Адабиёт, фан ва маданият бўлими — 33-07-20, 32-57-19.
Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-11-49, 33-76-04.
Ахборот ва спорт бўлими — 33-12-56, 32-55-16.
Тижорат, эълонлар — «Осиё бозори» редакцияси — 33-41-89, 32-55-70, 33-38-55, 32-54-12.
Шароф Рашидов фонди — 33-34-69, 33-20-36.
Қабулхона — 33-65-45, 32-55-15.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ
Андижонда — 4-48-85;
Бухорода — 3-96-12;
Гулистонда — 2-26-22;
Жиззахда — 3-46-24;
Навоийда — 3-74-76;
Наманганда — 6-43-43;
Нукусда — 4,44-62;
Қаршида — 3-25-79;
Қумқўрғонда — 52-624;
Самарқандда — 35-22-90;
Урганчда — 6-72-60;
Фарғонада — 6-37-16.

●Рўйхатдан ўтиш тартиб № 000120.
Газета офсет усулида А—2 форматида босилади.
Ҳажми 3 босма табоқ.
Босишга топшириш вақти — 24.00.
Г—687. тир. 82.747. топширилди —
Навбатчилар: К. РИХСИЕВ, Э. ЭСИРГАДИЕВ.

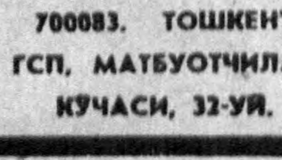

МАНЗИЛИМИЗ: 700083. ТОШКЕНТ, ГСП, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32-УЙ.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили «БуюкТурон» кўчаси 41-уй.

1 2 3 4 5 6.